

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Zahraniční politika Čínské lidové republiky na
Blízkém východě. Zájmy a příčiny rostoucí
angažovanosti asijské mocnosti v regionu**

Bc. Eva Machová

Plzeň 2020

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra politologie a mezinárodních vztahů
Studijní program Mezinárodní vztahy
Studijní obor Evropská politická studia

Diplomová práce

**Zahraniční politika Čínské lidové republiky na
Blízkém východě. Zájmy a příčiny rostoucí
angažovanosti asijské mocnosti v regionu**

Bc. Eva Machová

Vedoucí práce: PhDr. Martina Ponížilová, Ph.D.
Katedra politologie a mezinárodních vztahů
Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen
uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, květen 2020

.....

Poděkování

Mé poděkování patří PhDr. Martině Ponížilové, PhD. za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování této diplomové práce věnovala.

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 TEORETICKÁ ČÁST.....	12
1.1 VYMEZENÍ KONCEPTU ROSTOUCÍ MOCNOSTI.....	12
1.2 ZAHRANIČNÍ POLITIKA ROSTOUCÍCH MOCNOSTÍ.....	18
2 ZAHRANIČNÍ POLITIKA ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ.....	22
2. 1 EKONOMICKÉ ZÁJMY ČLR NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ.....	23
2. 2 BEZPEČNOSTNÍ ZÁJMY ČLR NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ.....	35
2. 3 POLITICKÉ ZÁJMY ČLR NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ.....	42
3 BILATERÁLNÍ VZTAHY ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY S REGIONÁLNÍMI MOCNOSTMI NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ.....	50
3. 1 ČÍNSKO-ÍRÁNSKÉ BILATERÁLNÍ VZTAHY.....	50
3. 2 ČÍNSKO-SAÚDSKÉ BILATERÁLNÍ VZTAHY.....	55
4 ZÁVĚR.....	60
5 SEZNAM ZDROJŮ A LITERATURY.....	65
6 RESUMÉ.....	76

ÚVOD

V posledních letech se v souvislosti s Blízkým východem hovoří o zvyšující se přítomnosti Čínské lidové republiky (dále jen Číny) v tomto regionu. S tím, jak rostl hospodářský růst země, rostla i potřeba po energetických zdrojích, což mělo za následek reorientaci čínské zahraniční politiky na regiony bohaté na tyto zdroje, včetně Blízkého východu (Shambaugh 2013: 44). Blízký východ je tak pro své ohromné zásoby ropy středem zájmu světových mocností a přitahuje tak pozornost nejvýznamnějších států, Číny nevyjímaje. Ta považuje Blízký východ především za důležitý zdroj surovin, od manganu, fosfátů a kobaltu až po zdroje fosilních paliv a ropy (Lanteigne 2009: 140).

K navázání užších kontaktů mezi Čínou a státy Blízkého východu došlo až s reformou komunistického režimu po smrti Mao Ce-tunga, a to konkrétně v roce 1978, kdy se k moci dostal Teng Siao-pching, který změnil kurz čínské zahraniční politiky (Shambaugh 2013: 86). Siao-pching byl odhodlán vyvést Čínu z chudoby opuštěním maoistické agrární ekonomiky a postupným přijímáním ekonomických reform, včetně přijetí prvků kapitalistického systému. Tengovy politiky otevřely Čínu vnějšímu světu a povzbudily příliv investic, které přispěly k rychlému rozvoji a industrializaci země (Houlden – Zaamout 2019: 3). Toto období se tak vyznačovalo postupným odstraňováním maoistické ideologie z čínské zahraniční politiky, která byla nahrazena větším pragmatismem (Lanteigne 2009: 147).

Během 70. let začal Peking na Blízkém východě navazovat první obchodní kontakty. Mezi první státy, které se zavázaly ke společné obchodní spolupráci, patřil Kuvajt, Írán a Omán. Během následujících deseti let se připojily i Spojené arabské emiráty, Katar, Bahrajn a Saúdská Arábie (Shambaugh 2013: 86). Nicméně ani přes navázání prvních ekonomických vztahů se během trvání studené války Čína v tomto regionu jinak než obchodně příliš neangažovala. O region se začala více zajímat až s koncem studené války na přelomu 80. a 90. let, kdy Peking oficiálně navázal bilaterální vztahy se všemi státy v regionu a mohl

započít s upevňováním ekonomických vazeb a bilaterálních vztahů v oblasti (Lyll 2019). Od 90. let tak Čína začala intenzivněji prohlubovat partnerství se státy Blízkého východu, neboť s tím, jak rostl její hospodářský růst, rostla úměrně i její potřeba po energetických zdrojích, což mělo za následek reorientaci čínské zahraniční politiky na regiony bohaté na tyto zdroje. Blízký východ se tak během 90. let stal pro Čínu nezbytným zdrojem dovážené energie, neboť její spotřeba ropy rok od roku rostla. Navíc už v roce 1993 zemi přestaly stačit vlastní zásoby ropy a stala se tak závislou na jejích zahraničních dodávkách.

Blízký východ ale není pro Čínu důležitý jen z hlediska její energetické závislosti na blízkovýchodní ropě, neboť s tím, jak se společné vztahy neustále prohlubují, se pro ni region stal významným i z bezpečnostního hlediska. Nejvýznamnější transformací prošly společné vztahy s blízkovýchodními státy se zahájením čínské iniciativy známé jako *Jeden pás, jedna cesta*, nebo také jako *Nová hedvábná stezka*. V rámci této iniciativy se země Blízkého východu staly důležitými body propojení, které spojují Čínu s širším euroasijským kontinentem. Čína proto v tomto regionu hojně investuje do infrastruktury, námořních přístavů, zón volného obchodu a digitální infrastruktury a zároveň se stala největším zdrojem přímých zahraničních investic na Blízkém východě. Bezpečnost na Blízkém východě je tak pro Čínu zcela zásadní, ať už k zabezpečení svých investic, energetické bezpečnosti či k zajištění pozemních a námořních tras Nové hedvábné stezky, které vedou skrze region. V rámci této iniciativy se stal region Blízkého východu pro Čínu geostrategicky a ekonomicky významným, a postavení tohoto regionu v čínské zahraniční politice bylo touto iniciativou akcentováno (Scobell 2018b: 23).

Při zpracovávání této diplomové práce jsem čerpala zejména z odborné literatury, včetně odborných článků z vědeckých časopisů, jež jsou k dispozici skrze veřejně dostupné digitální knihovny JSTOR a EBSCO. Velkou část této literatury tvoří především studie světových odborníků či institucí, zaměřených na čínskou zahraniční politiku vůči Blízkému východu. Mezi autory, kteří se čínské zahraniční politice věnují, patří například Marc Lanteigne (2009), David

Shambaugh (2013) nebo Niv Horesh (2018). Čínské zahraniční politice na Blízkém východě se věnují autoři jako Geoffrey Kemp (2010), Andrew Scobell (2018) a Muhamad S. Olimat (2013 a 2014), jehož knihy o vztazích Číny s Blízkým východem značně přispěly ke zlepšení povědomí o nedostatečně prozkoumaném vztahu mezi Čínou a státy Blízkého východu. Jelikož se v této diplomové práci zabývám stále se vyvíjejícími tématy, budu také velmi často pracovat s internetovými zdroji a odbornými články.

Současný výzkum na toto téma se soustředí především na ekonomickou a energetickou spolupráci mezi Čínou a blízkovýchodními státy, a to i ve spojitosti s iniciativou Nové hedvábné stezky. Naopak nedostatečně se dle mého názoru současný výzkum věnuje bezpečnostním a politickým aspektům čínské zahraniční politiky, avšak vzhledem ke skutečnosti, že se v těchto odvětvích Čína začala angažovat teprve relativně nedávno, to není nikterak překvapivé. Na tyto aspekty čínské zahraniční politiky se tak v jednotlivých podkapitolách blíže zaměřím.

Diplomová práce je koncipována jako jednopřípadová studie zahraniční politiky rostoucí mocnosti, v jejímž rámci budu analyzovat zahraniční politiku Číny na Blízkém východě v období od počátku 90. let 20. století do konce roku 2019. Cílem práce je zmapovat vývoj a motivy rostoucí angažovanosti Číny v regionu Blízkého východu, a také objasnit, jak její stále intenzivnější přítomnost v tomto regionu ovlivňuje bilaterální vztahy s místními – regionálními – mocnostmi. Domnívám se, že čínské zahraničněpolitické aktivity na Blízkém východě zásadně ovlivňují vývoj tohoto regionu, a proto je dle mého názoru důležité se tímto tématem zabývat. Výzkumné období této práce je vymezeno počátkem 90. let 20. století, kdy se Čína s koncem studené války snažila zvýšit své postavení v mezinárodním systému, a s pomocí uzavření bilaterálních smluv s blízkovýchodními státy se snažila navázat nové hospodářské vazby, které by podpořily její ekonomický růst, jenž byl v tuto dobu na vzestupu. Výzkumné období je ohraničeno koncem roku 2019, aby byly závěry této práce co nejaktuálnější. Výzkumné otázky této diplomové práce zní: Jaké má Čína zájmy

na Blízkém východě a co ji motivuje v rostoucí angažovanosti v tomto regionu? Jak stále intenzivnější čínská přítomnost v regionu Blízkého východu ovlivňuje bilaterální vztahy s místními mocnostmi?

Obsahem první kapitoly bude představení teoreticko-metodologického rámce práce, ve kterém definuji základní pojmy a koncepty vztahující se k analýze zahraniční politiky rostoucí mocnosti a k analýze mocenských vztahů mezi státy. V první řadě vymezuji koncept moci, ze kterého termín rostoucí mocnost vychází. Dále již konceptualizuji pojem rostoucí mocnost, definuji, které státy můžeme v současném mezinárodním systému za takové mocnosti označit, a analyzuji, jak se tyto státy chovají ve své zahraniční politice.

V následující prakticky zaměřené kapitole se již věnuji analýze čínské zahraniční politiky vůči Blízkému východu, a to od 90. let do konce roku 2019. Kapitola je členěna do tří podkapitol. V první podkapitole jsou analyzovány čínské ekonomické zájmy na Blízkém východě, do kterých spadají i zájmy energetické, které jsou hlavním čínským zájmem v regionu. Ve druhé podkapitole jsou analyzovány bezpečnostní zájmy Číny na Blízkém východě. Ty souvisí s již zmíněnými zájmy ekonomickými a energetickými, neboť k zabezpečení dodávek ropy a dalších surovin z Blízkého východu potřebuje Čína zajistit v regionu mír a stabilitu, neboť z hlediska námořní bezpečnosti má region přímý vliv na bezpečnost energetických toků do Číny. Třetí podkapitola práce pojednává o zájmech politických, neboť s tím, jak Čína na světové scéně roste a rozšiřuje své zájmy, se začíná v regionu politicky angažovat, a nadto stále více zdůrazňovat politickou oblast spolupráce s blízkovýchodními státy.

Ve třetí kapitole se budu věnovat čínským bilaterálním vztahům s blízkovýchodními mocnostmi. V tomto regionu najdeme hned několik regionálních mocností, za které jsou nejčastěji považovány Egypt, Turecko, Írán, Saúdská Arábie, Egypt a Izrael. V této kapitole jsem se rozhodla analyzovat bilaterální vztahy mezi Čínou, Íránem a Saúdskou Arábií, neboť oba státy jsou považovány za regionální mocnosti, které s Čínou současně pojí významné

politické a ekonomické vztahy. V první podkapitole analyzuji vztahy mezi Čínou a Íránem, které spojuje dlouhá historie diplomatických vztahů, jenž byly navázány již v roce 1971 i přes značné ideologické rozdíly, a to jak mezi čínskou vládou a režimem íránského šáha Rezy Pahlaví, tak i po změně režimu v roce 1979, kdy v čele země stanul duchovní vůdce ajatolláh Chomejní. Nadto Čína považuje Írán za hlavní regionální mocnost na Blízkém východě a dodnes je Čína největším íránským obchodním a současně důležitým politickým partnerem (Shambaugh 2013: 86). Další blízkovýchodní mocností, jejíž vztahy s Čínou jsou v této kapitole analyzovány, je Saúdská Arábie, která disponuje největšími zásobami ropy v regionu, a tudíž je hlavním čínským zdrojem dovážené ropy. Čínsko-saúdské hospodářské interakce však přesahují energetickou bilaterální spolupráci, neboť mezi oběma zeměmi dochází i k významným investičním projektům a objem obchodu mezi oběma zeměmi rok od roku roste (Kemp 2010: 81). Kromě toho se v posledních letech společné vztahy těchto zemí rozšířily také do politické a bezpečnostní sféry.

V různých kapitolách této práce se také částečně dotknu čínských vztahů se světovými mocnostmi, jejichž zájmy se v regionu částečně střetávají. Mezi příčiny zájmu mocností o Blízký východ patří především strategická poloha regionu, jenž byl už v minulosti důležitou dopravní křižovatkou, která spojovala tři kontinenty. Další příčinou zájmu mocností o tuto oblast jsou samozřejmě ohromné zásoby ropy. V textu se několikrát zmíním o vztazích mezi Čínou a Spojenými státy ve vztahu k Blízkému východu, neboť obě země mají v regionu své zájmy, kromě těch energetických a ekonomických i bezpečnostní, je tedy zcela přirozené, že se jejich zájmy v regionu střetávají. Další mocností, která do regionu proniká, je Indie. Bilaterální vztahy mezi Indií a Čínou jsou dlouhodobě napjaté, a to také kvůli jejich překrývajícím se strategickým zájmům na Blízkém východě, protože jak Čína, tak i Indie jsou závislé na dodávkách energetických zdrojů z tohoto regionu.

Na závěr bych ráda uvedla, že veškerá čínská vlastní jména budou v této práci převedena do latinky a české transkripce. Výjimkou jsou čínská jména

autorů, ze kterých čerpám, u jejichž jmen jsem se rozhodla ponechat původní přepis tak, jak je uvedený ve zdroji. Ženská jména uvádím nepřechýlená v jejich původní podobě.

1 TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části této diplomové práce se budu zabývat konceptem rostoucí mocnosti. Nejprve v rámci první podkapitoly představím koncept moci, který je klíčovým konceptem studia mezinárodních vztahů a ze kterého vychází i koncept rostoucí mocnosti, který budu v této podkapitole konceptualizovat. Následující kapitola bude volně navazovat na první podkapitolu, ve které se již konkrétně zaměřím na zahraniční politiku rostoucích mocností a jejími praktickými projevy.

1.1 VYMEZENÍ KONCEPTU ROSTOUCÍ MOCNOSTI

Pro konceptualizaci rostoucí mocnosti je nejprve potřeba definovat základní pojem, ze kterého tento termín vychází, a tím je moc. Moc můžeme chápat v mezinárodních vztazích různými způsoby, a to podle toho, jak na daný pojem nahlížíme. Tento pojem vnímají zcela odlišně i samotní teoretici mezinárodních vztahů a pojem je tak považován za mnohoznačný. Na moc tak můžeme nahlížet z různých aspektů, a to například jako na schopnost státu ovlivňovat jiné státy (Holsti 1964: 179–181). Někteří akademici jako například americký politolog Joseph Nye (2002: 4) vnímají moc jako vztah mezi aktéry (nejčastěji státy), kdy jeden z těchto aktérů má vliv nad tím druhým. Jedná se tedy o asymetrický vztah, kdy je jeden z aktérů mocnější a vlivnější než ten druhý, přičemž silnější aktér je schopen využít svého vlivu k prosazení svých zájmů na úkor toho slabšího. Často se ale také můžeme setkat i se srovnáváním moci s fyzickým majetkem států, nejčastěji vojenských kapacit (Chun 2013: 6). Podle autora de Swielandeho (2012: 4–5) je moc také příliš často chápána téměř výhradně z ekonomického hlediska, což je s ohledem na přerozdělení hospodářské síly ve světě pochopitelné. Moc je však mimo jiné podmíněna také demografií, zdroji, technologiemi a vlivem, kterým stát disponuje. Přední teoretik realismu Hans Morgenthau (1949: 13–22) například tvrdí, že moc je jádrem mezinárodní politiky a že veškerá politika je bojem o moc. Cílem každého státu je tak získávání a zvyšování své moci, a na tomto základě se někteří aktéři v

mezinárodní politice snaží dominovat ostatním. Ústředním motivem mezinárodních vztahů je tak podle Morgenthauova realistického vidění boj o moc, přičemž stát, který chce svoji moc zvýšit, se snaží svoji moc rozšířit a zvýšit tak své postavení v mezinárodním systému.

I takto bychom mohli podle realistického přístupu definovat koncept rostoucí mocnosti, avšak ačkoli je pojem rostoucí mocnost v mezinárodních vztazích často používaný, neexistuje mezi autory konsensus o jeho přesné definici. Kromě toho mezi autory nepanuje shoda ani o tom, jak přesně identifikovat rostoucí mocnost a které státy za rostoucí mocnosti označit. S problémem se setkáváme i ohledně názvosloví, neboť v anglicky psaných textech se můžeme setkat se čtyřmi pojmy, kterými autoři rostoucí mocnost označují, a to *rising power* (rostoucí mocnost), *emerging power* (nastupující mocnost), *new power* (nová mocnost) nebo *middle power*¹ (střední mocnost). Rostoucí mocnost může být taktéž označena i jako regionální mocnost (*regional power*), neboť v některých případech je obtížné jednoznačně rozlišit hranici mezi konceptem regionální a rostoucí mocnosti, vzhledem k nedostatku analytických nástrojů k identifikaci, porovnání a odlišení regionálních mocností od mocností rostoucích. Regionální mocnost je termín používaný k popisu státu s mocí a vlivem, který je do určité míry omezen na svůj světový region, avšak mnoho regionálních mocností lze považovat za rostoucí mocnosti a *vice versa* (Nolte 2010: 883–890).

S pojmem rostoucí mocnost (*rising power*), nebo také nastupující mocnost (*emerging power*), se setkáváme teprve od konce studené války, kdy se země třetího světa začaly emancipovat a podílet na dění v mezinárodním systému, neboť konec bipolární konfrontace nastolil nový světový řád a podobu mezinárodního systému. Nové podmínky, ve kterých se vyvíjel mezinárodní

---

¹ Pojem rostoucí mocnost (*rising power*, *emerging power*) bývá často spojován s pojmem střední mocnost (*middle power*). Přestože oba termíny mají v mnohých ohledech odlišný obsah, někdy dochází k jejich záměně při označování zemí, které po ukončení studené války zahájily svůj vzestup. Toto označení ale není v tomto kontextu zcela přesné (Jordaan 2003). Abych se vyhnula problémům s názvoslovím, v celé diplomové práci budu používat český ekvivalent termínu *rising power*, a to rostoucí mocnost.

system, zmenily jeho polaritu a umožnily zapojení nových aktérů, kteří v období studené války hráli pouze vedlejší roli (Šanc 2014: 40–50). Konkrétně je výraz rostoucí mocnost určen pro stát, u kterého se v blízké budoucnosti očekává, že se stane jednou ze světových mocností (*great powers*), které určují strukturu a směřování mezinárodního systému (Miller 2016: 216). Termín světová mocnost označuje stát, jenž stojí na špici mocenské hierarchie států, která je určována v závislosti na moci států v politické, ekonomické a vojenské oblasti. Tento stát / tyto státy se tak těší značnému vlivu a do velké míry tak ovlivňují mezinárodní systém (Chun 2013: 7).

Termín rostoucí mocnost je tak používán k uznání rostoucího vlivu států, které zvyšují svoji přítomnost v mezinárodních záležitostech a snaží se dosáhnout statusu světové mocnosti (McGann – Lazarou 2019: 9). Někteří akademici považují rostoucí mocnosti za země s vojenskou mocí, jiní se zaměřují na jejich ekonomickou moc, zato podle další skupiny akademiků by nově rostoucí mocnosti měly vlastnit a promítat jak vojenskou, tak i ekonomickou a politickou moc na regionální nebo globální úrovni. Taktéž podle McGanna (2019: 79–82) pojem rostoucí mocnost označuje stát, jehož ekonomický růst se zvýšil, a promítá se i do jeho dalších sfér, ať už do vojenské či politické. Rostoucí mocnosti tak lze identifikovat především na základě měření jejich relativních materiálních kapacit, avšak ohledně toho, který stát může být za rostoucí mocnost bezvýhradně označen, existuje mezi autory jen malá shoda názorů (Miller 2016: 213–214). Mezi autory však panuje relativní shoda o tom, že hlavním předpokladem k mocenskému postavení těchto států je jejich hospodářský výkon, se kterým spojujeme mocnosti tradiční i rostoucí, mezi nimiž nalezneme země s větším i menším vojenským potenciálem. O tom, jak velkou ekonomickou a vojenskou silou by měl stát disponovat, abychom jej mohli označit za rostoucí mocnost, už ale mezi autory konsensus nepaduje (Šanc 2014: 46–47).

Ke konceptualizaci rostoucí mocnosti použiji kritéria, které použil autor Miller (2016: 216–217). Tato kritéria ve svých textech obdobně zmiňují i další autoři jako například Andrew Hurrell (2006) a Susanne Gratius (2008). Podle

Millerovy definice tak za rostoucí mocnost označujeme stát, který aby nadále rostl a stal se světovou mocností, tak:

- 1) zvyšuje svoji vojenskou a ekonomickou moc,
- 2) globalizuje své zájmy, které se rozšiřují za jeho regionální dosah a přebírá odpovědnost v mezinárodním systému prostřednictvím spolenectví a institucí,
- 3) projevuje vnitřní uznání svého měnicího se postavení a zapojuje se do vnitřní soutěže o svou roli a vztah k existujícímu systému.

Jak jsem již uvedla, velice podobně tato kritéria popsal i Andrew Hurrell (2006: 1–2), podle kterého musí stát, který chce být považován za rostoucí mocnost, rozšiřovat svou ekonomickou, vojenskou a politickou moc, aby mohl měnit tvář světové politiky a ekonomiky. Dále Hurrell zmiňuje podobně jako Miller nutnost určitého stupně vnitřní soudržnosti, neboť podle něj musí rostoucí mocnosti, které sdílejí víru ve svůj nárok na vlivnější roli ve světových záležitostech, podnitit národní podporu a soudržnost. Jak již bylo zmíněno výše, podle Millera (2016: 217–218) je pro rostoucí mocnost kromě zvyšování své vojenské a ekonomické síly a rozšiřování svých zájmů také důležité získat domácí podporu, aby ospravedlnila získání a využití svých zvyšujících se schopností a rozšířila tak své zájmy v zahraničí. Neboť vzhledem k tomu, že její postavení není zavedené, musí dbát o svou pověst a aktivně vytvářet svůj obraz.

Kromě těchto bodů je také žádoucí, aby byly tyto státy aktivními členy mezinárodních institucí, v nichž se snaží získat vliv, neboť tyto instituce umožňují státům zveřejňovat své zájmy a hledat politickou podporu (Hurrell 2006: 1–2). Rostoucí mocnosti tak mění dynamiku moci v mezinárodním systému tím, že hledají větší hlas v mezinárodních institucích a vytvářejí politické vazby prostřednictvím regionálních organizací (Tank 2012: 1). V rámci mezinárodního uspořádání tak dochází k přesunu moci, přičemž v tomto měnicím se prostředí usilují rostoucí mocnosti o získání větší role. Rostoucím mocnostem také prospívá rozšiřování multilaterálních fór, která jim dávají větší hlas v nové,

rozvíjející se strukturu globálního vládnutí, které odrážejí politickoekonomickou váhu těchto rostoucích mocností (Nolte 2010: 882). Rostoucí mocnosti se tak stále více angažují v mezinárodních organizacích, které odráží jejich skutečný politický a ekonomický status, přičemž současně zpochybňují strukturu těchto organizací a způsob, jakým jsou v nich rozdělována hlasovací práva, která podle nich neodrážejí současnou distribuci světové ekonomické moci (Lätt – Öztürk 2009).

Řada autorů, jako například David Shambaugh (2013) a Oliver Steunkel (2015) však poukazuje na hrozbu, kterou podle nich představují rostoucí mocnosti pro mezinárodní stabilitu, a to kvůli jejich touze po větší moci a vlivu v mezinárodních záležitostech. Existuje předpoklad, že nově vznikající mocnosti se snaží změnit stávající strukturu mezinárodního systému, s jehož současným stavem a strukturou jsou nespokojeny, a nahradit současné světové mocnosti. Z tohoto pohledu jsou rostoucí mocnosti ze své podstaty nespokojeny se současným rozdělením moci v mezinárodním systému a snaží se na mezinárodním poli získat důležitější místo. Z tohoto důvodu například realisté věří, že rostoucí mocnosti představují hrozbu pro *status quo* v mezinárodním systému, a je třeba je mít pod kontrolou. Proti tomuto názoru se ohrazuje druhá skupina autorů, do které patří například Susanne Gratius (2008). Ta se proti tomuto názoru vymezuje a argumentuje tím, že současná struktura mezinárodního systému, charakterizovaná vzájemnou závislostí a udržovaná multilaterálními institucemi, tomu brání a současné světové mocnosti a rostoucí mocnosti mohou fungovat společně ve prospěch všech aktérů (McGann 2019: 85–86).

V souladu s výše uvedenými údaji lze za rostoucí mocnosti označit země BRICS, což je akronymní označení pro hospodářské uskupení Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jižní Afriky, které tak byly označeny na základě jejich rostoucích ekonomik a ekonomického potenciálu (Nolte 2010: 881). Z čistě ekonomického

hlediska je těžké ignorovat růst těchto ekonomik², jejichž podíl na světovém HDP v roce 2019 činil 23 % (Harper 2019). Dalším z důvodů je význam těchto států na mezinárodní úrovni a jejich rostoucí potenciál ovlivňovat politiku a bezpečnost na této úrovni. Politická váha zemí BRICS roste a každý z těchto států disponuje politickým vlivem. Čína a Rusko zasedají v Radě bezpečnosti OSN, a současně podporují reformu této organizace, s cílem zahrnout Brazílii a Indii. Některé ze států BRICS, zejména Indie, Čína a Brazílie se také angažují v peacekeepingových misích pod záštitou OSN, přičemž všechny zmíněné země výrazně zvýšily vysílání personálu do těchto misí. Avšak není správné dopouštět se v případě těchto států jakýchkoli generalizací, neboť kromě toho, že tyto země společně sdílí status rostoucích mocností, jsou mezi těmito státy propastné rozdíly, ať už v jejich hospodářství, historii, kultuře a politických systémech (Renard 2012: 45–53).

Co se skupiny BRICS týká, někteří autoři nesouhlasí s označením Ruska za rostoucí mocnost a jeho zapojením do této skupiny. Například podle autorky Gratus (2008: 4) v případě Ruska dochází spíše k úpadku jeho moci, než k růstu. Autor Steunkel (2015: 32) taktéž nepovažuje Rusko za rostoucí mocnost, a to vzhledem k jeho nedostatečné měkké moci, která je zásadním prvkem v zahraniční politice rostoucích mocností a států skupiny BRICS. To je jeden z problémů vymezení rostoucích mocností, neboť jak již bylo zmíněno, dodnes neexistuje shoda ohledně definování toho, jak a na základě jakých faktorů identifikovat rostoucí mocnosti a které státy za ně označit. Podle autora Renarda (2012: 44–53) to má co dočinění s chudou konceptualizací samotného pojmu a obecnými zmatky v názvosloví. Právě Renard taktéž neoznačuje Rusko za rostoucí mocnost, ale pouze za regionální mocnost.

Zatímco termín BRICS je často používán zaměnitelně s pojmem rostoucí mocnosti, koncept rostoucích mocností zahrnuje širší škálu zemí, které zahrnují i

---

² Z této skupiny zemí je Čína zcela nepochybně nejrychleji rostoucí ekonomikou. Už v roce 2007 přeskočila Německo a stala se třetí největší ekonomikou na světě, o tři roky později dokonce druhou největší ekonomikou. Podle odhadů by mohlo do roku 2050 čínské nominální HDP být dvakrát vyšší než to americké. Avšak srovnávání globálních HDP je zavádějící a zcela nevyovídá například o ekonomickém stavu obyvatel těchto států (Renard 2012: 48–49).

mocnosti jako Indonésie, Turecko a Mexiko, které za rostoucí mocnosti taktéž označujeme, a to kvůli jejich rychlému hospodářskému rozvoji a rozšiřování jejich politického vlivu (Tank 2012: 1–2). Tato skupina takzvaných „druhořadých“ mocností už má také svůj akronym, a to konkrétně MINT, kam spadá Mexiko, Indonésie, Nigérie a Turecko (McGann 2019: 99). Zmíněné seskupení bylo založeno na základě ekonomického potenciálu těchto zemí založeného na geografických, demografických a ekonomických faktorech. Ve srovnání se zeměmi BRICS mají ale tyto státy stále výrazně slabší ekonomiky. Očekává se však, že by tyto státy mohly být v budoucnu následníky skupiny BRICS (Kenton 2019).

Státy BRICS tak nejsou jedinou skupinou států, které se hlásí k většímu podílu na globální moci. Z obou skupin těchto států je však jedinou rostoucí mocností se skutečně globálním dosahem Čína, následovaná Indií, která je hlavním čínským konkurentem v Asii. Čínu můžeme podle autorky Gratius (2008: 4–5) označit za rostoucí mocnost a pravděpodobně budoucí velmoc, neboť současně je hlavním (a nejspíš také jediným) ekonomickým a politickým soupeřem Spojených států. Podobnou cestu má podle Renarda (2012: 56) potenciál následovat také Indie. Ta by měla podle prognóz kolem roku 2035 nahradit Čínu jako nejlidnatější národ na světě. Současně by v budoucnu měla s jejím populačním růstem růst i její ekonomika. Do jaké míry a zda se jí někdy podaří předejít Číně je však otázka vnitřních a vnějších faktorů (Burki 2017: 65).

1.2 ZAHRANIČNÍ POLITIKA ROSTOUCÍCH MOCNOSTÍ

V zahraniční politice rostoucích mocností se projevuje snaha těchto států o získání statusu světové mocnosti, která hraje ve formulaci zahraničních politik těchto států velmi významnou roli. Tyto státy si také uvědomují svoji rostoucí moc a vliv (Chun 2013: 47–48). Země jako Čína, Indie a Brazílie tak získávají dostatek moci měnit realitu mezinárodní politiky a ekonomiky, přičemž všechny

tyto země sdílejí víru v jejich právo na vlivnější roli ve světových záležitostech (Hurrell 2006: 2).

Jedním ze způsobů, jak tyto země uplatňují svůj vliv, je jejich zahraniční politika. Jak již bylo uvedeno výše, rostoucí mocnosti mění současný světový řád tím, že hrají větší roli v mezinárodních institucích a propojují se s regionálními organizacemi. Jedním z takových prostředků pro dosažení uznání jejich rostoucí moci je využívání měkké moci (*soft power*) v zahraniční politice (Tank 2012: 1–3). Podle politologa Josepha Nye (2004: 5–11), autora pojmu *soft power*, je měkká moc schopnost ovlivňovat preference, myšlení a zájmy ostatních aktérů na základě atraktivity. Státy, které používají *soft power*, mohou dosáhnout vytoužených cílů na základě spolupráce, naopak od tvrdé moci (*hard power*), která k tomu využívá nátlak. Měkkou moc tak využívají státy, které budují svou legitimitu na atraktivní kultuře, politických hodnotách, institucích a politikách, které mají morální autoritu. Měkká moc tak čerpá ze tří hlavních zdrojů: z kultury, politických hodnot a zahraniční politiky. Přičemž státy za pomoci *soft power* využívají atraktivity svých hodnot k tomu, aby měnily lidské názory s cílem získání vytoužených výsledků, a to bez nutnosti použití nátlaku. Žádná země tak nemůže získat měkkou moc donucováním, neboť země má měkkou sílu jenom do té doby, dokud o ní další země mají pozitivní představy a dokud ji považují za důvěryhodnou nebo obdivuhodnou.

Rostoucí mocnosti ale musí rozšiřovat jak tvrdou, tak i měkkou moc, aby mohly konkurovat zavedenému pořádku v mezinárodních vztazích a vytvářet silnou a účinnou zahraniční politiku, která by lépe odrážela měnící se postavení těchto států v mezinárodním systému (McGann – Lazarou 2019: 11). V současném světě tak zůstává relevantní jak tvrdá, tak i měkká moc. Nye (2004: 17–31) ovšem předpokládá, že měkká moc bude v budoucnu získávat na důležitosti. Zahraniční politika se tak stává částečně soutěží o přitažlivost, legitimitu, důvěryhodnost, a zároveň se stává důležitým zdrojem přitažlivosti a moci. Rostoucí mocnosti skupiny BRICS zcela nepochybně disponují tvrdou mocí, tedy vojenskou a ekonomickou silou, kterou používají za účelem dosažení

svých cílů. Příkladem tvrdé moci těchto nových mocností může být čínské, ruské a indické vlastnictví jaderných zbraní (Johansson – Park – Wilson 2011). Jako způsob zakotvení svého zahraničního vlivu však tyto mocnosti rozvíjejí také svou měkkou moc. Například Brazílie k posílení své měkké moci používá zejména rozvoj diplomatických koalic a dialogu s řadou subjektů, včetně dalších států BRICS (Chun 2013: 51).

Společným znakem zahraniční politiky těchto států je také jejich participace v oblasti světové bezpečnosti. Rostoucí mocnosti se snaží dosáhnout vyššího postavení a uznání, s tímto cílem tak provádějí aktivní zahraniční politiku v různých oblastech globální správy, včetně mezinárodní bezpečnosti. Budování míru (*peacekeeping*) obecně a zejména řešení konfliktů představují důležité aspekty zahraničních politik těchto států (Dal 2019). Rostoucí mocnosti se snaží vytvořit si image dobrého mezinárodního občana a ve velkém počtu se tak účastní například *peacekeeping*ových misí. Těchto misí se hojně účastní například Brazílie nebo také Indie (Chun 2013: 57–102). Kromě *peacekeeping*ových misí se také tyto státy zapojují do dalších aktivit a iniciativ, ať už pod záštitou OSN či bez ní. Například Rusko se často zapojuje do mediace zahraničních konfliktů a sporů, konkrétně se intenzivně zapojilo například do mediace kosovského konfliktu. V tomto ohledu rostoucí mocnosti podporují mírové operace v závislosti na jejich regionálních prioritách a strategiích měkké síly. Tyto státy se ovšem od sebe svými odlišnými přístupy ke světové bezpečnosti liší, a to zejména vzhledem k odlišným historickým zkušenostem, jejich poloze a hospodářským a politickým prioritám. V důsledku toho mohou mít jednotlivé rostoucí mocnosti zcela odlišné představy o řešení stejných mezinárodních konfliktů (Dal 2019).

Stejně jako v případě Brazílie a Ruska se na světové bezpečnosti podílí i Čína, jejíž účast v oblasti světové bezpečnosti za poslední desetiletí výrazně vzrostla. Čína začíná chápat, jak je měkká moc nepostradatelná, a jak je důležitá její reputace, neboť si uvědomuje, že její vnímání na mezinárodní scéně zůstává převážně negativní. Dnes je Čína obecně považována za rostoucí mocnost,

Peking ale pochopil, že k tomu, aby mohl být považován za světovou mocnost, za ni musí být uznán i ostatními státy. Za tímto účelem se tak Čína na mezinárodní scéně snaží zvyšovat svoji atraktivitu a pečlivě buduje svoji image (Klimeš 2017).

Už od počátku tohoto tisíciletí Čína začíná aspirovat na roli světové mocnosti, přičemž k dosažení tohoto statusu využívá měkkou sílu. Kromě peacekeepingových misí ve válkou zasažených oblastech se tak Čína na mezinárodní scéně zapojuje také do boje proti terorismu a podpory iniciativ v oblasti nešíření jaderných zbraní (Chun 2013: 123). Čína se sice obvykle prezentuje jako nestranná, nicméně v posledních letech se mnohem aktivněji podílí na zprostředkování dialogu v rámci konfliktů, a to například na Blízkém východě (Andersen – Jiang – Sorensen – 2016: 7). Je tak velice pravděpodobné, že vliv měkké síly Číny na globální a regionální úrovni v budoucnu dále poroste.

2 ZAHRANIČNÍ POLITIKA ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ

Zdá se až podivné, že je Blízký východ, oblast Číně natolik vzdálená, pro ni v současnosti tak důležitá, neboť kromě historického propojení Číny s tehdejší Persií skrze Hedvábnou stezku nebyly v minulosti mezi Čínou a Blízkým východem rozvinuté žádné politické vztahy, a to zejména kvůli geografické vzdálenosti a kulturním, náboženským a politickým odlišnostem (Shambaugh 2013: 85). Diplomatické vztahy se státy Blízkého východu byly navázány až v 50. letech 20. století, konkrétně po vzniku Čínské lidové republiky. K navázání užších vztahů ale došlo až během 70. let, avšak společné multilaterální vztahy se v této době soustředily především na obchod a ekonomickou spolupráci (Houlden – Zaamout 2019: 2–4). Čínská zahraniční politika se navíc orientovala zejména na blízkovýchodní státy s bohatými zdroji surovin, mezi které v této době patřila Saúdská Arábie a Írán, s jejichž pomocí Čína chtěla zabezpečit potřeby své raketově rostoucí ekonomiky (Nikl 1976: 55–56). Avšak ani přes navázání bilaterálních ekonomických vztahů se po období trvání studené války Čína v tomto regionu příliš neangažovala, neboť zde o vliv již soutěžily Spojené státy a Sovětský svaz. Na Blízkém východě se tak Peking začal více angažovat až s koncem studené války, tedy na přelomu 80. a 90. let, kdy započal s upevňováním vztahů v oblasti, které byly založeny čistě na ekonomické, obchodní spolupráci (Lyll 2019).

S růstem Číny na světové scéně v posledních desetiletích se ale situace změnila a Čína se stále více v regionu angažuje, neboť má na Blízkém východě celou řadu zájmů, od energetických, ekonomických a bezpečnostních až po zájmy politické (Jinglie 2013: 7). Současné vztahy mezi Čínou a tímto regionem jsou tak v širším měřítku ovlivňovány primárně třemi motivy, mezi které patří zajištění dodávek energie, rozvoj trhu s čínskými investicemi, stavebnictvím, výrobky a v neposlední řadě zachování regionální bezpečnosti a stability. Nejdůležitějším motivem čínského zapojení v regionu je ale bezpochyby zajištění čínské energetické bezpečnosti, které se budu věnovat v první podkapitole této

kapitoly. Ta bude věnována ekonomickým zájmům Čínské lidové republiky na Blízkém východě, do kterých spadají i energetické zájmy. V další podkapitole se budu věnovat čínským bezpečnostním zájmům v regionu, které úzce souvisí s jejími energetickými zájmy, neboť k zajištění dodávek ropy a dalších surovin z Blízkého východu potřebuje Čína udržet v regionu stabilitu, aby nebyly přerušeny dodávky energie, protože z hlediska námořní bezpečnosti má Blízký východ přímý vliv na bezpečnost energetických toků do Číny (Scobell 2018a: 24). Ve třetí podkapitole se budu zabývat politickými zájmy Číny v regionu, neboť s tím, jak Čína na světové scéně roste, začíná stále více zdůrazňovat i politickou oblast spolupráce s blízkovýchodními státy.

2. 1 EKONOMICKÉ ZÁJMY ČLR NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ

Region Blízkého východu pro Čínu dlouhá léta nebyl oblastí jejího zájmu, vše se však změnilo s raketovým růstem čínské ekonomiky koncem 70. let a čínskou poptávkou po energetických zdrojích. Rychlý hospodářský růst Číny v 80. a 90. letech rozšířil poptávku země zejména po ropě a zemním plynu, a státy Blízkého východu se vzhledem k jejich obrovským zásobám těchto komodit přirozeně staly důležitými čínskými partnery (Houlden – Zaamout 2019: 11). Čína tak v regionu navázala první obchodní vztahy a Blízký východ se tak pro ni stal důležitým zdrojem surovin od manganu, fosfátů a kobaltu až přes zdroje fosilních paliv, včetně ropy, která je dodnes nejdůležitějším vývozním artiklem z Blízkého východu.

Stejně tak pro státy v regionu se Čína stala důležitým partnerem. I přesto, že se začala v regionu angažovat až dlouho po Spojených státech, se jí podařilo na tomto energetickém trhu prosadit a získat reputaci významného obchodního partnera (Lanteigne 2009: 140). Avšak ani přes navázání obchodních vztahů se Čína v tomto regionu příliš neangažovala a Blízký východ jako takový zůstal po většinu tohoto období na okraji její zahraniční politiky. O region se začala více

zajímat až s koncem studené války, kdy Peking započal s upevňováním bilaterálních ekonomických vztahů s místními státy (Lyll 2019).

Čínské aktivity v regionu byly během 90. let téměř výhradně ekonomického charakteru, v diplomatické či vojenské sféře nebyla Čína příliš aktivní, což je dle autora Andrewa Scobella (2018a: 13–14) v kontrastu s větší asertivitou Číny v 21. století, a to jak v jejím vlastním sousedství, tak i ve světě. S tím, jak rostla čínská ekonomika, se čínským hlavním zahraničněpolitickým cílem stalo udržení hospodářského růstu. Na základě uzavřených obchodních kontraktů Čína během 90. let dovážela nejvíce ropy z Blízkého východu, a to konkrétně z Ománu a Jemenu, ze kterých v tomto období pocházelo celkem až 40 % veškeré importované ropy. V kontrastu s tím v této době ze Saúdské Arábie, která je dnes největším čínským dodavatelem ropy v regionu, byla do Číny dovážena pouhá 2 % veškeré ropy (Smith Stegen 2015). S růstem čínské ekonomiky ale úměrně rostla i spotřeba této komodity. Na počátku 90. let Peking z velké části pokrýval své energetické potřeby vlastními zdroji, zlom nastal v roce 1993, kdy zemi přestaly vlastní zdroje stačit a stala se závislou na zahraničních dodávkách této suroviny (Andrews-Speed 2015: 1). Už od 90. let je tak Blízký východ pro Čínu ekonomicky nezbytným zdrojem dovážené energie a v současnosti také největším vývozcem ropy do Číny. Podíl ropy dovážené z regionu postupem let graduálně narůstal, například v roce 1990 činil veškerý import ropy z Blízkého východu do Číny 48 %, v roce 2005 49 % a v roce 2011 51 % (Kazemi – Chen 2014: 40). V roce 2014 už dodávky ropy z Blízkého východu tvořily dokonce 52 % celkového čínského hrubého dovozu této suroviny, což dělalo zhruba 3,2 milionu barelů denně (Scobell 2018b: 13). Současně Čína ještě ten samý rok předběhla Spojené státy a stala se největším dovozcem ropy na světě (Olimat 2014: 15). Import ropy do Číny tak neustále narůstá a Blízký východ je tak pro Čínu v rámci její ekonomické a energetické bezpečnosti strategicky velice důležitý.

Autor Odintsov (2017: 51–60) uvádí, že se na Blízkém východě nachází až 60 % veškerých světových zásob ropy, což z regionu tvoří významnou oblast

nejen pro Čínu, ale pro celý světový trh s ropou. Konkrétně se největší zásoby ropy v regionu nachází na území Saúdské Arábie, kde leží až 15 % veškerých světových zásob ropy. Vzhledem ke svým zdrojům je Saúdská Arábie největším vývozcem ropy na světě, přičemž denně exportuje (podle dat z roku 2017) zhruba 8 milionů barelů ropy. Druhým největším blízkovýchodním exportérem ropy je Irák, který disponuje pátými největšími zásobami ropy na světě, a stejně jako Saúdská Arábie je na vývozu ropy zcela závislý, neboť přes 90 % veškerých příjmů do státního rozpočtu plyne právě z vývozu ropy. Konkrétně Saúdská Arábie a Irák jsou dvěma největšími exportéry ropy do Číny v regionu. Podle dat z roku 2019 tvořila ropa ze Saúdské Arábie 16 % veškerého dovozu ropy do Číny a ropa z Iráku 10 % dovozu. Mezi další blízkovýchodní státy, ze kterých Čína dováží ropu, patří dále například Írán, nicméně dovoz ropy z Íránu v minulém roce klesl téměř o polovinu, a to na pouhých 3 % veškerého dovozu (BOFIT 2020). Čína byla nucena snížit dovoz ropy z Íránu kvůli americkým sankcím, které Spojené státy s odstoupením z jaderné dohody z roku 2015 opětovně uvalily na Írán (Watanabe 2019: 2–3). I přesto ale dovoz íránské ropy do Číny stále v menším objemu pokračuje

Co se týká budoucího vývoje čínské poptávky po energetických zdrojích a zejména po ropě, ta bude s největší pravděpodobností v budoucnu stále růst, neboť Čína potřebuje zajistit dodávky ropy nejen kvůli své rostoucí ekonomice, ale například i kvůli zvyšujícímu se počtu automobilů v zemi. Postupem let si díky rostoucím příjmům může stále více obyvatel pořídit automobil, a jejich počet tak v zemi stále stoupá (Olimat 2013: 41). Čína si je své rostoucí závislosti na energetických zdrojích vědoma, ale i přes pokusy o diverzifikaci svých energetických dodavatelů zůstává Blízký východ (a především oblast Perského zálivu) jejím primárním zdrojem dovážené ropy a nově také i zemního plynu (Lanteigne 2016: 11–14). Právě spotřeba této komodity se v Číně v posledních letech zvýšila a nadále roste tak, aby vyhovovala potřebám čínské ekonomiky (Kemp 2010: 69). Podle dat z roku 2017 čínský dovoz zemního plynu oproti předchozímu roku narostl o 8,1 miliardy dolarů, přičemž v tomto roce Čína

odebírala 14% veškerého zemního plynu z Kataru, 9,7 % ze Spojených arabských emirátů a 1,8 % shodně ze Saúdské Arábie a Kuvajtu (OEC 2017). Čína tak v současné době spotřebovává necelou čtvrtinu (22 %) veškeré světové energie a je tak nucena importovat zásoby nerostných surovin, jakými je zejména ropa, zemní plyn a v menším množství také uhlí. Tato energetická závislost staví zemi do velice zranitelné pozice, kdy by jakýkoli výpadek dodávek energií měl pro zemi rozsáhlé a neblahé následky. Čínská vláda je tak nucena přicházet s novými strategiemi ohledně toho, jak zajistit současnou i budoucí bezpečnost dodávek energetických zdrojů (Andrews-Speed 2015: 1).

Ačkoli se Čína snaží co nejefektivněji využít své domácí zdroje ropy, nestačí to na pokrytí její poptávky. Se zvyšující se poptávkou se tak úměrně zvyšuje i čínská závislost na zahraničních dodávkách energií a podle prognóz Mezinárodní energetické agentury bude tento trend i v následujících letech dále stoupat (Shambaugh 2013: 128). Peking si tak uvědomuje naléhavost diverzifikace svých dodavatelů. V minulosti se již snažil najít nové dodavatele například v Kanadě, Africe a Latinské Americe, avšak Blízký východ, jakožto strategicky důležitý region, pro něj stále zůstává nejkonzistentnějším dodavatelem. Pokud však bude tento trend pokračovat a podíl dovážené ropy z regionu nezačne Čína snižovat, v roce 2035 by mohla z Blízkého východu dovážet až 75 % veškerého importu ropy (Olimat 2013: 41). Podle názoru autora Jiadonga (2016: 24) by ale naopak čínská poptávka po ropě z Blízkého východu měla v budoucnu klesat. Blízký východ je sice největším čínským dovozcem fosilních zdrojů energie, avšak i díky výzkumu břidlicového plynu, ropy a dalších nových zdrojů energie, jako je větrná a sluneční energie, bude význam tohoto regionu pro energetickou bezpečnost Číny v budoucnu klesat. Pokud by se tento scénář naplnil, znamenalo by to, že zlom v čínské spotřebě ropy by přišel mnohem dříve, než se očekává.

Peking však neponechává nic náhodě a začal se více zabývat svou energetickou bezpečností. Postupně změnil svou strategii a začal s blízkovýchodními státy uzavírat dohody, v rámci kterých získal částečnou kontrolu nad produkcí nerostných zdrojů. Současně začal investovat do ropných

akcií, na základě kterých získává zákonný a smluvní podíl ropy. Ten si může ponechat či případně prodat dále. Čína rovněž začala se státy bohatými na přírodní zdroje uzavírat strategická partnerství, kterými posílila společnou bilaterální spolupráci v oblasti těžby ropy. Konkrétně tento druh partnerství navázala se Saúdskou Arábií, Íránem a Irákem (Smith Stegen 2015). Kromě dovozu ropy z těchto zemí se Čína také přímo podílí na procesu získávání ropy a zemního plynu. Čínské státní podniky se v blízkovýchodních státech společně se saúdskými, ománskými a katarskými ropnými společnostmi podílejí na stavbě nových ropných rafinerií a potrubí, nebo na budování společných rafinerií přímo v Číně (Olimat 2014: 18).

Avšak i přes veškeré snahy Číny o diverzifikaci svých partnerů a uzavírání dohod se svými partnery má Čína v současné době jakožto obrovský energetický odběratel zájem zachovat dovoz energie z Blízkého východu. Taktéž pro blízkovýchodní státy je Čína důležitým partnerem a především odběratelem, neboť její nenasytnost po energetických zdrojích, kterých mají regionální státy dostatek, je pro ně značným ziskem (Kemp 2010: 65). Kromě toho místním státům také vyhovuje čínský přístup, který je pragmatický a čistě obchodní. Tento přístup vychází z koncepce čínské zahraniční politiky, která byla přijata v roce 1954 a vešla ve známost pod názvem *Pět principů mírového soužití*, v rámci které se Čína zavázala k nezávislosti v mezinárodních záležitostech, k nezasahování do vnitřních záležitostí států a také mírovému soužití s ostatními státy (Panda 2014). Tento čínský pragmatismus, v rámci kterého se Čína zdržuje jakýchkoliv komentářů k domácím politikám států, blízkovýchodním státům vyhovuje. Díky němu Čína úspěšně udržuje vztahy i se státy v oblasti, které jsou vůči sobě nepřátelské, jako je tomu například ve vztazích Íránu s Izraelem a Saúdskou Arábií. Avšak s tím, jak se Čína v regionu stále více angažuje a jak roste její zapojení do regionální politiky, je otázkou, zda si i nadále úspěšně udrží dobré vztahy se všemi státy v regionu (Kemp 2010: 65–67). Tomu se ale budu blíže věnovat ve druhé kapitole této práce, která pojednává o bilaterálních vztazích s blízkovýchodními mocnostmi.

Čína však není jediným aktérem, který prahne po bohatých zásobách nerostných surovin místních států. Musí tak konkurovat mnoha západním aktérům, které se na Blízkém východě (a především v oblasti Perského zálivu) taktéž angažují a jejich zájmy se částečně střetávají s těmi čínskými. Některé mocnosti se v regionu navíc pohybují mnohem déle než Čína a mají také s místními státy mnohem větší a užší hospodářské vazby. Zejména značná americká přítomnost v tomto regionu a také silné politické vazby mezi Spojenými státy a Saúdskou Arábií představují pro čínskou energetickou diplomacii značnou výzvu (Lanteigne 2016: 14–15). Obecně úzké vazby monarchií v Perském zálivu na Spojené státy Čínu znepokojují, neboť se obává, že by na tyto státy mohly Spojené státy vyvíjet tlak, aby přerušily tok ropy do Číny. Vzhledem k tomu, že čínská spotřeba ropy bude i v nadcházejících letech pravděpodobně stále růst, a k tomu se nejspíše bude Čína stále více spoléhat na dodávky ropy z Blízkého východu, takovýto scénář by ohrozil její energetickou bezpečnost (Fulton 2019a: 11). Podle Muhamada Olimata (2014: 297) tak Čína pomalu ale jistě konsoliduje v regionu svoji pozici, neboť je se svými energetickými potřebami na regionu závislá a nezbývá jí nic jiného, než se v regionu k zajištění vlastních zájmů stále více angažovat. Do karet jí ale hraje fakt, že intenzita americké přítomnosti na Blízkém východě na rozdíl od té čínské v poslední době klesá, a to zejména ve spojitosti se snížením americké závislosti na blízkovýchodní ropě. Čína a další státy tak využívají snižování amerického vlivu a snaží se vyplnit mocenské vakuum, které po sobě Spojené státy svým postupným stahováním z regionu zanechávají (Jiadong 2016: 24–25). Kromě Číny se tak na Blízkém východě stále více zapojují i ostatní světové mocnosti, které využívají postupného stahování Spojených států z regionu. Ty hrály v regionu důležitou bezpečnostní roli už od studené války, avšak od invaze v Iráku v roce 2003 se americké postavení v regionu začalo měnit, neboť tento konflikt spolu s arabským jarem a výbuchem občanských válek v již tak nestabilním regionu zničil stávající regionální pořádek. Rostoucí regionální chaos na Blízkém východě tak podnítil ostatní světové mocnosti, aby zpochybnilly schopnost

Spojených států řešit bezpečnostní problémy regionu, a aby se staly na Blízkém východě aktivnějšími (Fontaine – Singh 2017).

Jedním ze států, jehož zapojení na Blízkém východě roste, je například Indie, jejíž vztahy s Čínou jsou dlouhodobě napjaté. To se děje zejména kvůli jejich překrývajícím se strategickým zájmům, neboť oba státy jsou významnými ekonomickými konkurenty, kteří disponují obrovským demografickým potenciálem. Od roku 1989 se indická spotřeba ropy ztrojnásobila, a jelikož země dokáže z vlastních zásob pokrýt pouhou čtvrtinu své spotřeby, je nucena ropu ve velkém množství dovážet. Energetická bezpečnost země je tak stejně jako ta čínská zcela závislá na dovozu ropy (Blecha 2011: 39–45). Za poslední roky taktéž začala Indie hrát na Blízkém východě silnější roli a obchod s energií pro ni nabývá na strategickém významu, neboť jakožto rostoucí mocnost očekává, že se stane světovou mocností, a k tomu, aby mohla podpořit svůj růst, potřebuje zajistit svoji vojenskou sílu, pro kterou je ropa nesmírně důležitá. Rostoucí závislost Indie na energii z Blízkého východu tak získává strategičtější rozměr. Vztahy mezi Čínou a Indií jsou tedy protichůdné a obě země se snaží na úkor té druhé maximalizovat svůj vliv v regionu k zajištění své energetické bezpečnosti (Pethiyagoda 2017).

Hrozbu pro svou energetickou bezpečnost spatřuje Indie také v čínské iniciativě Nové hedvábné stezky, která vede jak přes pevninu, tak i přes Indický oceán, skrze který prochází až 80% veškerého dovozu ropy, na kterém je Indie závislá (Chauhan 2019). Právě iniciativa Nové hedvábné stezky slouží Číně ke konsolidaci své pozice v regionu Blízkého východu a k zaplnění mocenského vakua, které se v regionu s postupným stahováním Spojených států vytvořilo (Cohen 2019). Touto iniciativou tak Čína navazuje na vztahy s Blízkým východem, které se točí kolem poptávky po energii, neboť v rámci této iniciativy je Blízký východ strategicky důležitým regionem, spojující obchodní cesty a námořní koridory mezi Asií, Evropou a Afrikou (Lons 2019: 2). Kromě toho je také region důležitý pro zachování čínské energetické bezpečnosti, té se ale budu blíže věnovat v následující podkapitole.

Nejedná se však o první proces institucionalizace vztahů mezi Čínou a státy Blízkého východu, už s koncem 90. let si čínská vláda uvědomovala, jak je zajištění silnějších politických a ekonomických vazeb mezi Čínou a Blízkým východem nutné. Zejména administrativa Chu Ťin-tchaa utužovala s blízkovýchodními státy bilaterální vztahy, a to především prostřednictvím kombinace vrcholné a kyvadlové diplomacie, mnohostranných dialogů a příslibu přístupu na čínské trhy (Lanteigne 2009: 138–148). Prvním takovým potvrzením užší spolupráce mezi Čínou a arabskými státy v regionu bylo založení *Čínsko-arabského fóra pro spolupráci* v roce 2004, které dodnes slouží jako platforma pro dialog mezi Čínou a státy Arabské ligy, která zahrnuje 21 států z Blízkého východu a severní Afriky (Tiezzi 2014). Fórum je používáno především k prohloubení čínsko-arabských ekonomických vazeb, a to zejména v energetické oblasti (Kemp 2010: 79). Založení fóra také výrazným způsobem pomohlo ke zvýšení spolupráce mezi Čínou a arabskými státy. Zvláště společný obchod markantně narostl, neboť pouze mezi lety 2003 a 2008 vzrostl objem obchodu z 25,4 miliard dolarů na 132,9 miliard dolarů (BRICS Policy Center 2016). Úspěch tohoto fóra tak Čínu zřejmě inspiroval k rozšíření a prohloubení spolupráce s blízkovýchodními státy, do které by byly zapojeny i nearabské státy v regionu, jako například Írán, Izrael a Turecko. Vztahy s těmito státy tak jsou v současnosti prohlubovány právě v rámci iniciativy Nové hedvábné stezky, která by z Číny měla vést skrze Teherán, Istanbul a Moskvu až do nizozemského Rotterdamu. Součástí je taktéž námořní trasa, která skrze Jihočínské moře, Indický oceán, Adenský záliv a Suezský průplav spojuje přes Blízký východ Čínu s Evropou a Afrikou.

Jak uvádí autorka Lisa Watanabe (2019: 1–2), pozemní část Nové hedvábné stezky je pro Blízký východ významnější, neboť ovlivňuje větší počet států v regionu, než její námořní část. Region je v rámci této iniciativy strategicky důležitý dopravní uzel, neboť státy Blízkého východu jsou důležitými hospodářskými partnery Číny a současně zahrnují důležité trasy pro světový obchod, jelikož se v regionu nachází klíčové body propojení pozemních a

námořních tras, mezi které patří mimo jiné například Suezský průplav. Konkrétně obchod skrze Suezský průplav představuje 14 % celkového světového obchodu a prochází přes něj 60 % veškerého čínského vývozu do Evropy, stejně tak důležitá je i obchodní cesta mezi Čínou a Afrikou, která vede skrze Arabské moře, které sousedí s Blízkým východem (Jiadong 2016: 23). Jako strategicky důležitá křižovatka pro obchodní cesty a námořní koridory spojující Asii s Evropou a Afrikou je tak Blízký východ životně důležitý pro budoucnost Nové hedvábné stezky, která staví Čínu do středu světových obchodních sítí (Lons 2019: 2).

Iniciativa Nové hedvábné stezky je nejdůležitější iniciativou v oblasti zahraniční politiky, kterou kdy Čína, jakožto rostoucí mocnost se světovými zájmy, podnikla. Vzhledem k tomu, že je Blízký východ pro fungování Nové hedvábné stezky zásadní, je čínský přístup k tomuto regionu stále ambicióznější (Fulton 2019a: 10). Novodobá Hedvábná stezka je tak jedním z hlavních aktivních prvků čínské diplomacie, v rámci které se Čína také snaží zlepšit svoji image, jakožto aktéra, podporujícího mezinárodní spolupráci a *status quo* na Blízkém východě (Čuřík – Ptáčková 2018: 193). Hlavním motivem a hospodářským zájmem Číny je ale dle autora Andrewa Scobella (2018b: 13) zajištění stabilního přístupu k energetickým zdrojům v regionu. To dokládá i čínský dokument *Arab Policy Paper* z roku 2016, který formuluje oficiální vizi Číny pro vztahy mezi Čínou a Blízkým východem. Ten odkazuje právě na projekt Nové hedvábné stezky, v rámci které byla mezi Čínou a blízkovýchodními státy zavedena spolupráce „1+2+3“, jejímž jádrem (neboli číslem jedna v názvu) je energetická spolupráce. Na druhém místě je budování infrastruktury, obchodu, investic a v neposlední řadě spolupráce v oblasti technologií. Energetické oblasti spolupráce je tak příkládán největší význam. V rámci energetické kooperace hodlá Čína spolupracovat s arabskými státy v oblasti ropy a zemního plynu. Zejména se jedná o investiční spolupráci při průzkumu, těžbě, přepravě a rafinaci ropy. Čína dále hodlá prohloubit spolupráci v oblasti obnovitelných zdrojů energie (MFAPRC 2016). Hlavním zaměřením intenzivnějších vztahů se státy v regionu je tak hlavně energetická spolupráce a

budování potřebné infrastruktury, včetně budování dopravní infrastruktury a výstavby námořních přístavů (Watanabe 2019: 2).

Blízkovýchodní státy jsou k účasti na budování Novodobé hedvábné stezky a projektů s ní spojených motivované odměnami, jakými jsou například zvýšené čínské investice, poskytování grantů či bezúročných a zvýhodněných půjček a dalšími formami financování, které stimulují ekonomiky těchto států. S tím, jak se Čína stává stále důležitějším geopolitickým aktérem na Blízkém východě a s tím, jak zvyšuje svou ekonomickou sílu, se stupňuje závislost místních států na obchodu a investicích z Číny (Lin 2017: 8–9). Kritici tak tuto iniciativu označují za protřelý plán, který má zajistit, aby se rozvojové země dostaly do dluhových pastí, a staly se vůči Číně zavázanými. Na povrch tak vyvstávají otázky týkající se udržitelného financování této iniciativy, neboť financování potřebné infrastruktury, které často vyžaduje nemalé půjčky, může být pro zachování udržitelného státního dluhu pro účastnické státy značnou výzvou. Kromě toho existují také obavy, že problémy s dluhy by vytvořily větší závislost států na Číně jako na věřiteli. Trojice autorů Hurley, Morris a Portelance (2018: 1–8) zpracovali na téma dluhových pastí obsáhlou práci, ve které na základě poměru veřejného dluhu k HDP daných států analyzovali, které účastnické státy iniciativy Nové hedvábné stezky jsou potenciálně náchylné k tomu, aby se dostaly do dluhové pasti, spojenou s čerpáním půjček na projekty v rámci této iniciativy. Mezi blízkovýchodní státy, kterým hrozí zadlužení, autoři zařadili Egypt, Irák, Jordánsko a Libanon. Sýrii a Jemen trojice autorů účelně vynechala, neboť se u těchto států kvůli probíhajícím vnitrostátním konfliktům nepředpokládá, že by se na iniciativě v blízké budoucnosti podílely. U výše zmíněných čtyř zemí by však mohlo být riziko dluhových potíží v důsledku financování projektů spojených s Novou hedvábnou stezkou poměrně vysoké.

Účast se ale státům v regionu zatím vyplácí. Čínský obchod s Blízkým východem od vyhlášení iniciativy Nové hedvábné stezky prudce vzrostl, což z této země činí největšího obchodního partnera v regionu. Už v roce 2016 se Čína stala největším investorem v regionu a v rámci iniciativy podporuje nejrůznější

rozvojové projekty (Fulton 2019a: 12). Největšími příjemci čínských investic ale stále jsou zejména státy důležité pro čínskou energetickou a námořní bezpečnost, kterými jsou především státy v Perském zálivu a také Izrael (Watanabe 2019: 1). Právě Izrael je pro Čínu důležitý z hlediska námořní bezpečnosti a společné vztahy mezi Čínou a Izraelem se v posledních letech rozvíjí. Od roku 2013 došlo mezi oběma zeměmi k řadě diplomatických výměn, které byly doprovázeny podepsáním řady dohod v nejrůznějších oblastech, včetně celé řady obchodních a finančních dohod. Čínské investice v Izraeli tak raketově rostou (Ford – Hill 2019). Tyto vazby mezi Čínou a Izraelem ale nepříznivě ovlivňují vztahy mezi Jeruzalémem a Washingtonem, které jsou značně ovlivněny právě prohlubující se ekonomickou přítomností Číny v Izraeli. Zatímco většina investic v Izraeli stále pochází ze Spojených států a Evropy, rostoucí podíl má původ v Číně (Berman 2019). Co se týká bezpečnostních zájmů Číny v židovském státě, Čína zde buduje vysokorychlostní železnici, která by z Akabského zálivu vedla až do Ašdodského přístavu ve Středozemním moři. Jedná se tak o alternativní trasu z Rudého do Středozemního moře, která by se vyhla Suezskému průplavu a zajistila by Číně větší námořní bezpečnost (Watanabe 2019: 3). Současně čínská společnost *Shanghai International Port Group* podepsala s izraelským ministerstvem dopravy dohodu o provozování přístavu ve městě Haifa, počínaje rokem 2021 po dobu 25 let (Berman 2019).

Největšími příjemci čínských investic ale doposud byly a stále jsou státy Perského zálivu, zejména Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty. Konkrétně Saúdská Arábie je nejdůležitějším obchodním partnerem Číny na Blízkém východě a Čína je naopak největším obchodním partnerem Saúdské Arábie, přičemž značnou část společného obchodu tvoří export saúdské ropy a petrochemikálií do Číny. Do Saúdské Arábie naopak putuje ohromné množství čínských investic, které se zaměřují na energetický sektor. Čínské společnosti obecně investují do petrochemických zařízení, jaderných elektráren a výzkumných reaktorů, které Rijádu slouží jako alternativní zdroje energie pro jeho rostoucí domácí spotřebu. Saúdské království se stává pro Čínu stále

důležitějším partnerem, a to například i kvůli americkým sankcím, kterým čelí Írán, na který Spojené státy s odstoupením z jaderné dohody opětovně uvalily sankce, na základě čehož byla Čína nucena snížit dovoz ropy z Íránu (Watanabe 2019: 2–3). Dovoz íránské ropy do Číny však stále v menším objemu pokračuje, nicméně v červnu 2019 Čína z Íránu dovezla o 60 % méně ropy než v červnu 2018. Znovuobnovení amerických sankcí bylo ale vyhlášeno jednostranně a Írán tak může technicky vzato stále prodávat svou ropu jiným zemím. Spojené státy však pod hrozbou uvalení sankcí zastrašovaly ostatní státy, aby od Íránu ropu nenakupovaly (Yacoubian 2019). Čínsko-íránským bilaterálním vztahům se ale podrobněji věnuje třetí kapitola.

Po Saúdské Arábii jsou druhým největším obchodním partnerem Číny v regionu Spojené arabské emiráty. Vzájemný obchod mezi oběma státy je tvořen převážně vývozem ropy a zemního plynu do Číny a dovozem čínského textilu, lehkých průmyslových výrobků a strojů do Emirátů, navíc díky své poloze a moderní infrastruktuře je také bránou pro zboží určené pro trhy Blízkého východu. Spojené arabské emiráty se současně nachází při strategickém Hormuzském průlivu, skrze který prochází většina čínské ropy a je tak strategicky důležitý pro zajištění bezpečnosti plavidel přepravujících ropu do Číny. Tento průliv je tak důležitým škrťícím bodem mezi Perským a Ománským zálivem, a je klíčový pro bezpečnost námořních cest, neboť jím projde až třetina veškeré ropy přepravované přes moře. Zvýšených čínských investic se kromě států Perského zálivu dočkal i Egypt, který sice není jedním z předních čínských energetických dodavatelů, nicméně kontroluje strategický Suezský průplav, do jehož obnovy Čína hojně investuje, stejně jako do přístavu Said a do dalších průmyslových zón v zemi.

Největšími příjemci čínských investic tak jsou zejména státy důležité pro čínskou energetickou a námořní bezpečnost. Současně se Čína se svou zvýšenou hospodářskou angažovaností začíná stále více zapojovat i bezpečnostně, a toto zapojení nadále poroste, neboť bezpečnost vodní dopravy, po které Čína

přepravuje jak nejrůznější zboží, tak i drahocennou ropu, je pro ni zcela klíčová (Watanabe 2019: 1–3). O tom ale už blíže v následující podkapitole.

2. 2 BEZPEČNOSTNÍ ZÁJMY ČLR NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ

Mezi další čínské zájmy na Blízkém východě patří zájmy bezpečnostní, které rovněž souvisí s již zmíněnými zájmy ekonomickými a energetickými, neboť k zabezpečení dodávek ropy a dalších surovin z Blízkého východu potřebuje Čína zajistit v regionu mír a stabilitu, poněvadž z hlediska námořní bezpečnosti má region přímý vliv na bezpečnost energetických toků do Číny (Scobell 2018a: 24). Růst čínské závislosti na dovážené energii tak zvýšil zájem Pekingu o Blízký východ, který se stal nejdůležitějším zdrojem dovážené ropy. Energetické zájmy v regionu tak Číně dávají důvod k tomu, aby se více věnovala místní bezpečnosti (Tiezzi 2014).

Nebylo tomu tak ale vždy, například v období studené války se Čína o region příliš nezajímala, neboť Blízký východ vnímala jako vzdálenou oblast, která již byla předmětem soutěže dvou světových mocností. Čínská přítomnost v tomto období tak byla minimální a byla poháněna pouze ekonomickými zájmy (Lyll 2019). Toto myšlení se ale s příchodem 21. století změnilo, neboť si Čína uvědomila, jaký vliv má Blízký východ na její bezpečnost, a začala jej vnímat jako region neoddelitelně spjatý s její vnitřní bezpečností, národní jednotou a stabilitou kolem jejího kontinentálního okraje (Scobell 2018a: 24–33). Stejně významné však bylo přeorientování čínské zahraniční politiky, ke kterému došlo pod vedením prezidenta Si Ťin-pchinga. Podle Bermana (2019) změna v čínském vedení dramaticky rozšířila mezinárodní angažovanost a strategické zájmy Číny v rámci její stále agresivnější a expanzivnější zahraniční politiky. Avšak zatím nejvýznamnější transformací prošly společné hospodářské a bezpečnostní vztahy se spuštěním iniciativy Nové hedvábné stezky v roce 2013. V rámci této iniciativy nabyl region pro Čínu důležitějšího postavení než kdy dříve, a dokonce

ještě tentýž rok byl označen za takzvaný „sousední“ region, spadající do geostrategické zóny s výsadním postavením (Lyll 2019).

Na tomto základě se pro Peking stala podpora míru a rovnováhy na Blízkém východě největší prioritou. K zajištění dodávek ropy a dalších surovin z Blízkého východu tak Čína potřebuje udržet v regionu stabilitu. Blízký východ je tak důležitým zdrojem pro čínské rostoucí energetické potřeby, a Peking tak musel přehodnotit svůj postoj k regionu (Scobell 2018a: 24–33). To ostatně nepřímo dokládá i vládní dokument *China's Military Strategy* z roku 2015, který pojednává o čínské vojenské strategii, která je odvozena od čínských národních zájmů. Čínská vojenská strategie je tak na základě tohoto dokumentu podřízena národním strategickým cílům a je zastřešujícím vodítkem pro řízení ozbrojených sil země. Dokument taktéž uvádí, že s růstem čínských zájmů je její národní bezpečnost zranitelnější vůči mezinárodním a regionálním otřesům, terorismu a pirátství. Na tomto základě se zajištění bezpečnosti čínských zámořských zájmů, týkajících se energetických zdrojů, strategických námořních komunikačních linek a dalších, pro Čínu stalo bezprostřední záležitostí v její zahraniční politice (SCPRC 2015). Angažovanost Číny na Blízkém východě je tak poháněna jejími zájmy o udržení národní bezpečnosti. S růstem Číny v oblasti energetických zdrojů se stal stále důležitější bezpečný region a energetické potřeby se staly klíčovými pilíři čínské národní bezpečnosti (Lyll 2019).

V regionu se však Čína začala vojensky angažovat již v roce 2008, a to v rámci podpory kampaně proti pirátství v Adenském zálivu, do kterého vyslala své lodě. Od této doby se její vojenská diplomacie na Blízkém východě neustále zvyšuje, během posledního desetiletí na Blízkém východě rozšířila své vojenské činnosti v oblasti bezpečnostní a obranné spolupráce, a to především k ochraně svých zámořských zájmů (Ford – Hill 2019). Čínská prezence v mezinárodních vodách a zapojení do protipirátských misí je ale značnou změnou směru v její zahraniční politice, přičemž podle autora Olimata (2014: 24) tím Čína manifestuje svoji velikost, mocenský vzestup a také schopnost převzít roli garanta bezpečnosti v mezinárodních vodách. Svoji vojenskou přítomnost v

zahraničí Peking obhájí především zajištěním uspokojení domácích potřeb. Taktéž argumentuje tím, že jeho vojenské síly slouží pro účely peacekeepingových misí, boje proti pirátství a ochrany námořních cest. Dle názoru autora Suna (2018: 89–90) si tím ale Peking vytváří podmínky pro vytvoření dalších vojenských stop v zámoří, neboť od operace v Adenském zálivu již zahájil celou řadu vojenských misí v sousedních státech, včetně společných cvičení proti pirátství (Ford – Hill 2019).

I přes všechna tato společná cvičení a protipirátské operace byla čínská angažovanost v bezpečnosti regionu značně malá a nenápadná, to se ale změnilo na konci roku 2015, kdy Peking oznámil, že v džibutském hlavním městě Džibuti vybuduje svoji první vojenskou základnu v regionu, která bude používána k zásobování lodí čínského námořnictva, které se účastní protipirátských misí (Perlez – Buckley 2015). Zřízení podpůrné vojenské základny v Džibutsku bylo důležitým bezpečnostním krokem. Zároveň se jednalo o první čínské zámořské zařízení tohoto druhu. Tento krok tak byl zásadním zlomem od dlouholeté čínské zahraničněpolitické praxe, na druhou stranu vzhledem k růstu čínských zámořských zájmů byl Peking nucen prokázat, že má schopnosti své zájmy v regionu aktivně chránit (Fulton 2019a: 14). Výběr Džibuti pro založení zámořské vojenské základny nebyl náhodný. Vojenská základna v Džibuti se nachází v průlivu Bab al-Mandab, který je důležitou dopravní cestou do Rudého moře, které vede k Suezskému průplavu. Díky tomu je čínský dovoz energie a zboží zranitelný vůči případnému narušení způsobenému například pirátstvím nebo místním konfliktům (Watanabe 2019: 2). Džibuti je strategické místo, které Číně umožňuje chránit dovoz ropy z Blízkého východu, který na cestě do Číny prochází Indickým oceánem. Tato základna tak čínskému námořnictvu umožňuje naplnit jeho strategii, stanovenou v již zmíněném dokumentu *China's Military Strategy*, který nastínil její vojenské ambice (Perlez – Buckley 2015). Přesto danou základnu Čína neoznačuje za vojenské zařízení, ale pouze za logistické zařízení, jehož cílem je dle Pekingu výhradně podpora mírových, protipirátských a humanitárních misí v okolí Afrického rohu a Adenského zálivu. Satelitní

snímky však naznačují, že základna disponuje vojenskou infrastrukturou, která z ní tak dělá víc než pouhé logistické zařízení (Dreyfuss – Karlin 2019: 4). Pokud by se podařilo potvrdit pravdivost těchto snímků, vojenská základna v Džibutsku by tak byla v rozporu s čínskou zahraniční politikou, která tvrdě kritizuje výstavbu vojenských základen v zahraničí, a to zejména těch amerických (Perlez – Buckley 2015). Autor Sun (2018: 84–88) ve svém textu zmiňuje výzkum čínských akademiků, kteří zkoumali legitimitu čínské vojenské přítomnosti. Ti tvrdí, že Čína má povinnost chránit své zájmy všemi prostředky, včetně těch vojenských, pokud dodržuje zásady nevměšování se do vnitřních záležitostí jiných států a pokud neporušuje jejich svrchovanost. Tento přístup vychází z koncepce již zmíněné čínské zahraniční politiky, v rámci které se Čína zavázala k nezávislosti v mezinárodních záležitostech, k nezasahování do vnitřních záležitostí států a mírovému soužití s ostatními státy (Panda 2014). Současně si Čína otevření vojenské základny v Džibuti nepřímou ospravedlnila i v dokumentu *China's Military Strategy*, ve kterém uvedla, že zajištění bezpečnosti jejích zámořských zájmů se pro ni stala bezprostřední záležitostí v její zahraniční politice. Otázkou tedy je, do jaké míry Čína stále lpí na svých zahraničněpolitických zásadách, neboť se stále více zdá, že si tyto zásady ohýbá tak, jak potřebuje.

Blízký východ hostí mnoho zahraničních vojenských základen, avšak na rozdíl od amerických, francouzských, britských a ruských vojenských základen v regionu není čínská vojenská stopa silná, naopak je velice nenápadná a jejím cílem je podle autora Suna (2018: 85–88) pragmaticky chránit své ekonomické a energetické zájmy. To ostatně potvrzuje i dvojice autorů Dreyfuss a Karlin (2019: 1), kteří tvrdí, že Peking rozvíjí svou síť základen k tomu, aby udržel na Blízkém východě stabilitu, a aby podpořil svůj vlastní hospodářský růst a ochránil své zájmy. Fulton (2019a: 11) dodává, že dalším aspektem, který pohání rozvoj čínských základen, je úloha Spojených států při ochraně námořních koridorů na Blízkém východě, které jsou důležité pro dovoz ropy do Číny. Spojené státy tak mohou případně ohrozit čínskou energetickou bezpečnost, což

by Číně dávalo důvod k tomu, proč rozšířit svou námořní přítomnost v regionu. Na druhou stranu Čína z pozice Spojených států jakožto „garanta regionální bezpečnosti“ taktéž čerpá, neboť ona sama často váhá se svým zapojením do bezpečnostních otázek v regionu. Samotné Spojené státy Čínu označily za černého pasažéra, který využívá jejich bezpečnostní architektury. Vyzvaly ji tak, aby se rovněž podílela na nákladech na bezpečnost uvnitř regionu (Greer 2019). Čínští hlavní představitelé ale v této roli prozatím Washington nahradit nechtějí. Není ale pochyb o tom, že přítomnost a vliv Číny na Blízkém východě roste a pravděpodobně bude růst i nadále. Jak Čína pokračuje v rozšiřování svých blízkovýchodních partnerství, nejspíše porostou i její strategické zájmy v regionu. Otázkou zůstává, zda tyto rostoucí zájmy budou znamenat i významnější vojenskou roli na Blízkém východě (Ford – Hill 2019). Podle deníku The Guardian (2019) však není základna v Džibutsku poslední takovou čínskou základnou, neboť v rámci zabezpečení svých zájmů Čína plánuje otevřít další vojenské základny v blízkosti regionu. Podle předpokladů v Pákistánu, nebo přímo na Blízkém východě. Tento vývoj tak podnítil spekulace o dalších možných lokacích pro budoucí čínské zámořské základny. Jednou z lokací pro další čínskou vojenskou základnu by se mohl stát například přístav Gwadar v Pákistánu, který je posledních pět let spravován a provozován čínským státním podnikem. Případná výstavba vojenské základny v Pákistánu by tak Číně značně usnadnila přístup do Ománského průlivu a také do Íránu. Další potenciální základna by mohla vyrůst v již zmíněné izraelské Haifě. Ta by kromě ochrany čínských investic a projektů mohla také podle Dreyfusse a Karlin (2019: 4–6) sloužit ke shromažďování zpravodajských informací o americké a izraelské armádě, neboť se poblíž přístavu nachází i izraelská námořní základna, která často slouží také flotile amerického námořnictva. Případně by zvyšující se spolupráce mezi Izraelem a Čínou mohla vést k čínskému zasahování do vojenské pozice nebo operací Spojených států na Blízkém východě.

Kromě budování vojenských základen Čína rovněž zvyšuje vojenskou spolupráci blízkovýchodními státy, se kterými udržuje přátelské vztahy. Od

zahájení operace v Adenském zálivu v roce 2008 Čína uskutečnila 16 oficiálních návštěv v 10 státech v regionu, které podobně jako jiné zahraniční mocnosti využívá ke zlepšení vztahů s místními státy. V tomto období byly současně zvýšeny vojenské návštěvy na vysoké úrovni, kdy region opakovaně navštívil místopředseda Ústřední vojenské komise ČLR. Se státy v regionu Čína spolupracuje i v oblasti boje proti terorismu, extremismu a separatismu, které pro Čínskou komunistickou stranu představují velké nebezpečí, neboť by mohly podkopat její domácí politickou stabilitu. Boj proti terorismu je tak hlavním zaměřením vojenských vztahů s jejími partnery na Blízkém východě. Dohody o spolupráci v boji proti terorismu Čína doposud podepsala s Íránem, Katar, Saúdskou Arábií, Spojenými arabskými emiráty a Egyptem (Ford – Hill 2019). Tento postoj se ještě více prohloubil během posledního desetiletí, kdy v řadě blízkovýchodních států proběhla v rámci takzvaného arabského jara řada revolucí, což zvýšilo obavu Číny ohledně stability místních režimů. Kromě toho Čínu znepokojil i vzestup radikálních islámských hnutí v regionu, jako například Islámský stát, které představují hrozbu jak pro její ekonomické a energetické zájmy, tak současně i pro vládu ČLR, neboť se Peking obává, že by tato extremistická hnutí mohla inspirovat například ujugurskou menšinu k tomu, aby prosazovala větší autonomii a náboženskou svobodu v čínské západní provincii Sin-ťiang (Scobell 2018a: 25).

Protiteroristická spolupráce byla zdůrazněna již v dokumentu *Arab Policy Paper* z roku 2015, který pojednává o čínské spolupráci s arabskými státy v regionu. Dokument zmiňuje spolupráci v různých odvětvích, včetně vojenské a bezpečnostní. Čína v dokumentu vystupuje proti terorismu a je připravena posílit protiteroristické výměny a spolupráci s arabskými zeměmi s cílem zřídit mechanismus dlouhodobé bezpečnostní spolupráce, včetně výměny zpravodajských informací, aby státy společně řešily hrozbu mezinárodního a regionálního terorismu. Mezi státy bude taktéž prohloubena vojenská spolupráce a rozvoj vojenských sil arabských států s cílem zachovat mír a bezpečnost v regionu (MFAPRC 2016). Tento krok odráží obavy Čínské komunistické strany z

domácí nestability a nebezpečí, které pro ni představuje terorismus. Podle Lindsey Ford a Maxe Hilla (2019) odráží také snahu Číny využít mezinárodních partnerství, zejména s národy muslimské většiny, aby se zvýšila legitimita jejího zacházení s domácími etnickými a náboženskými skupinami, včetně ujgurských muslimů z provincie Sin-ťiang, kteří v Číně čelí represím. Pro Čínu tak její blízkovýchodní partneři poskytují cennou politickou podporu v otázce politiky jedné Číny a otázky zacházení s etnickými Ujgury.

Jak můžeme z výše uvedeného vypožorovat, Čína je ve svých aktivitách na Blízkém východě stále aktivnější. Mezi tyto aktivity demonstrující její rostoucí zapojení můžeme zařadit například protipirátské mise námořnictva Čínské lidové armády nebo zvyšování oficiálních čínských návštěv na vysoké úrovni v regionu a *vice versa*. Peking je však ve svém angažmá v regionu velmi opatrný a jeho vojenská stopa, i když se zvyšuje, je stále relativně malá (Singh 2016: 174). Vzhledem k nedávné sérii incidentů v Hormuzské úžině, z poloviny roku 2019, které zvýšilo napětí mezi Íránem a jeho odpůrci, by mohla být Čína nucena převzít v regionu větší bezpečnostní roli, aby ochránila svobodu plavby, která je zásadní pro její energetickou bezpečnost (Lons 2019: 4). Tomu se však Čína zatím vyhýbá a její budoucí bezpečnostní role v regionu je značně nejistá, neboť existuje jen málo náznaků, že by Peking převzal roli bezpečnostního garanta regionu, kterým zatím stále jsou Spojené státy (Ford – Hill 2019). Ty jsou dominantní vojenskou mocností v regionu už po tři desetiletí, a podle Fultona (2019: 15) to byly právě bezpečnostní záruky Spojených států, které Číně pomohly se v regionu prosadit jako hlavní hospodářská mocnost na Blízkém východě. Až doposud tak Čína byla pouhým černým pasažérem, který se svezl na bezpečnostní garanci Spojených států. Čínští představitelé nicméně v této roli prozatím Washington nahradit nechtějí. Není ale pochyb o tom, že přítomnost a vliv Číny na Blízkém východě roste a pravděpodobně bude růst i nadále. S tím, jak Čína pokračuje v rozšiřování svých blízkovýchodních partnerství, nejspíše porostou i její strategické zájmy v regionu. Otázkou zůstává, zda se tyto rostoucí zájmy promění ve významnější vojenskou roli v regionu (Ford – Hill 2019).

2.3 POLITICKÉ ZÁJMY ČLR NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ

S tím, jak Čína na světové scéně v posledních desetiletích roste a rozšiřuje své zájmy, se začíná v regionu politicky angažovat a stále více zdůrazňovat politickou oblast spolupráce se blízkovýchodními státy (Jinglie 2013: 7). To představuje zásadní obrat v její zahraniční politice vůči Blízkému východu, neboť dlouhá léta byly společné vztahy založeny čistě na ekonomické a obchodní spolupráci (Lyll 2019). K tomuto obratu v čínské zahraniční politice došlo roku 2013, kdy se moci ujal Si Ťin-pching. Ten projevil ambici transformovat Čínu z regionální mocnosti na mocnost světovou, a s ohledem na tento cíl zahájil iniciativu Nové hedvábné stezky, v rámci které se stal Blízký východ pro Čínu klíčovým regionem (Sun 2019: 17–18). Novodobá Hedvábná stezka je tak jedním z hlavních aktivních prvků čínské diplomacie. Přestože je iniciativa primárně ekonomického zaměření, zahrnuje taktéž strategický a politický aspekt, včetně posílení společných zájmů s místními státy (Evron 2017).

Dříve se Peking vyhýbal jakémukoli politickému a diplomatickému zapojení v regionu, tento postoj se ale postupně mění a Čína v regionu postupně zvyšuje jak svoji ekonomickou, tak i politickou přítomnost. V minulosti byly čínské národní zájmy velice úzké a omezené, což výrazně zjednodušovalo její zahraniční politiku v regionu. V nové éře čínské zahraniční politiky má Peking v tomto regionu širokou škálu zájmů, přičemž jedním z nich je zájem o udržení svých mocenských vztahů a posílení svého politického vlivu (Sun 2019: 17–18). To koneckonců potvrzuje i dvojice autorů Houlden a Zaamout (2019: 49), kteří tvrdí, že Čína nyní usiluje o dosažení světového významu a o postavení úměrné její národní moci. Role Blízkého východu v čínské zahraniční politice se tak výrazně změnila a současně zahrnuje i politické zájmy. I když je energetická bezpečnost stále klíčovým zájmem Číny v regionu, její politické zájmy na Blízkém východě postupně nabývají důležitosti (Jiadong 2016: 22–23).

S tím, jak Čína rozšířila své hospodářské vazby na Blízkém východě, rozšířila i své diplomatické a politické vazby. Konkrétně během posledních let

Čína navázala nová strategická partnerství, a to hned s několika státy v regionu (Fulton 2019a: 13). Tato partnerství můžeme dle autora Suna (2019: 19–21) podle jejich významu a důležitosti hierarchicky rozdělit do čtyř kategorií. První kategorie zahrnuje takzvaná „komplexní strategická partnerství“, do které patří státy, které mají pro Peking zvláštní význam. Tato partnerství Čína navázala s Alžírskem, Egyptem, Íránem, Saúdskou Arábií a Spojenými arabskými emiráty. Druhá kategorie se týká takzvaných „strategických partnerství“ s několika středně velkými státy, mezi které patří Irák, Maroko a jako součást širšího Blízkého východu i Súdán. Další kategorie zahrnuje strategická partnerství s menšími státy. Spadá pod ní Džibutsko, Jordánsko, Kuvajt, Omán a Katar. V poslední kategorii se nachází „komplexní inovační partnerství“ s Izraelem a „strategické kooperativní vztahy“ s Tureckem. Do poloviny roku 2019 Peking taktéž podepsal dohody s jednadvaceti státy v regionu, které se týkaly společných projektů v rámci Nové hedvábné stezky. Tato narůstající čínská diplomatická činnost v regionu naznačuje, že Peking stále více vnímá Blízký východ jako důležitý region pro své politické a strategické cíle (Fulton 2019a: 13).

Současně se zvýšily i státní návštěvy mezi Čínou a Blízkým východem. Od té doby, co Si Ťin-pching v roce 2013 nastoupil do úřadu, uskutečnil dvě cesty do regionu. První v roce 2016, kdy navštívil Egypt, Saúdskou Arábii a Írán, a druhou posléze v roce 2018, kdy navštívil Spojené arabské emiráty. Tento nárůst bilaterálních návštěv na nejvyšší úrovni byl doprovázen i nárůstem návštěv na ministerské úrovni. Zvýšil se i počet státních návštěv ze států Blízkého východu do Číny, během svých prvních pěti let v úřadu jich Si Ťin-pching přijal nejméně čtrnáct (Ford – Hill 2019). Mnoho blízkovýchodních hlav států navštívilo Peking mezi lety 2015–2020 dokonce více než jednou a v rámci každé návštěvy byla podepsána řada společných, především ekonomických dohod (Elnaggar 2020).

Státy Blízkého východu obecně partnerství s Pekingem vítají. Díky své politice nevměšování se do vnitřních záležitostí států a nezasahování do regionálních konfliktů se Číně povedlo udržet dobré vztahy se všemi konfliktními státy v regionu, a to včetně Íránu a Saúdské Arábie, arabských států

a Izraele a Alžírsko a Maroko (Sun 2019: 21). Hlavním principem tohoto čínského přístupu v zahraniční politice je snaha přesvědčit ostatní státy o tom, že Čína nemá mocenské, teritoriální ani ideologické ambice, které by chtěla šířit. Čína neklade partnerským státům z Blízkého východu žádné závazky ve formě dobrého vládnutí nebo v nutnosti dodržování lidských práv, což Číně přináší značnou konkurenční výhodu oproti ostatním mocnostem. Tento čínský pragmatismus, v rámci kterého se Čína zdržuje jakýchkoliv komentářů k domácím politikám států, blízkovýchodním státům vyhovuje, a díky němu Čína úspěšně udržuje vztahy i se státy v oblasti, které jsou vůči sobě nepřátelské (Kemp 2010: 65–67).

Podle Kamravy (2018: 63) je ale největší výhodou Číny na Blízkém východě to, že jí místní státy vidí jako alternativu k zapojení Spojených států a evropských mocností v regionu. To je zejména případ Íránu, Sýrie a Iráku, které v Číně vidí strategickou a diplomatickou protiváhu Spojených států. Podle Johna Calabreseho (2019) ale Čína nesdílí aktivismus Spojených států a spíše se drží principů nezasahování do vnitřních záležitostí států a konfliktů v regionu. Zároveň jako relativní nováček bez předchozích bezpečnostních závazků v regionu a s mnohem nižšími schopnostmi než Spojené státy, jsou pro Čínu značně riskantní jakékoli projevy síly, které by byly v rozporu se zájmy USA. Peking si je vědom toho, že by bylo pošetilé pokusit se převzít vedoucí úlohu v regionu (Garlick – Havlová 2020).

Dalším rysem čínské zahraniční politiky v regionu je udržení neutrálního postoje ve všech konfrontacích a konfliktech. Už od založení Čínské lidové republiky tak Peking udržuje dobré politické vztahy s téměř všemi zeměmi Blízkého východu, přičemž čínská politika vůči regionu byla tradičně založena na zásadách suverenity, rovnosti a nezasahování do vnitřních záležitostí místních států (Jiadong 2016: 22–25). Zásada nevměšování se do vnitřních záležitostí států je jednou z klíčových zásad čínské zahraniční politiky, avšak k rozšiřující se úloze a zájmům Číny na mezinárodní scéně je pro ni dodržování této zásady stále náročnější (Andersen – Jiang – Sorensen 2016: 7). Podle Jiadonga (2016: 25)

bude ale Čína, navzdory své dosavadní opatrnosti a snaze udržet si v regionu své neutrální postavení, muset přistoupit k aktivnější zahraniční politice. Peking se pravděpodobně bude snažit zachovat svou neutralitu, a to zejména kvůli jeho zájmům v regionu. Nicméně, jeho prohlubující se angažovanost by ho mohla vtáhnout do regionálních sporů a konfliktů, které s jeho zájmy zcela nesouvisí. I když si prozatím uchovává značný odstup, vykazuje počáteční známky prohlubování politické a bezpečnostní angažovanosti na Blízkém východě. Podle Camille Lons (2019: 3–4) Čína možná nedychtí po posílení své politické a bezpečnostní přítomnosti v regionu, ale zdá se, že nejspíš nemá na výběr.

V reakci na události arabského jara vypukla v Číně diskuze o nutnosti nahradit pragmatickou a pasivní zahraniční politiku intenzivnějším zapojením v regionu, protože kdyby tak Čína neučinila a nekonsolidovala svou pozici na Blízkém východě, mohla by ohrozit své zájmy a také by mohla přijít o své dosavadní postavení (Evron 2017). Zapojení se do řešení konfliktů v regionu navíc Číně poskytuje příležitost k posílení jejího mezinárodního postavení, jakožto rostoucí světové mocnosti. Sám Si Ťin-pching prohlásil, že s tím, jak Čína zvyšuje svou roli na mezinárodní scéně, by měla více přispívat k řešení konfliktů na Blízkém východě. Zapojení Číny do mediačního úsilí je ale značně selektivní a dle autora Suna (2019: 19–20) má často formu opatrného přístupu k řešení konfliktů, ve kterém se často zapojuje do procesu vyjednávání, ale nehraje rozhodující roli.

Peking tak opatrně posiluje svůj politický vliv například prostřednictvím zprostředkovávání sporů a konfliktů v regionu. Prostřednictvím stálého členství v Radě bezpečnosti OSN se Čína zúčastnila například jednání o íránském jaderném programu i syrské občanské válce a jako možný náznak svého záměru posílit svou politickou roli v regionu přišla s návrhy na urovnání regionálních konfliktů, včetně izraelsko-palestinského konfliktu (Evron 2017). Přesto už v roce 2002 Čína i přes své neustálé váhavé politické zapojení do regionu vyslala Zvláštního pověřence pro Blízký východ, jehož náplní práce byla koordinace čínského politického zapojení v regionu, a především snaha o řešení izraelsko-

palestinského konfliktu. První rezoluci k vyřešení tohoto konfliktu Čína vydala už během 50. let 20. století a vzhledem k jejím blízkým vazbám na obě strany konfliktu může přispět ke snížení napětí a nalezení adekvátního řešení konfliktu (Olimat 2013: 63–64). Jedním z dalších návrhů na urovnání konfliktu byl i návrh z roku 2013, který obsahoval návrh na vytvoření Palestinského státu na základě hranic z roku 1967 a návrh k urovnání ozbrojeného konfliktu v pásmu Gazy, který v té době zuřil. Čína však neusiluje o aktivní roli v mírovém procesu mezi Izraelem a Palestinou, neboť sama Čína přenechala řešení konfliktu na OSN a regionálních orgánech (Evron 2017). Podle Guye Burtona (2020) by tato čínská iniciativa spíše než snaha o vyřešení konfliktu měla být chápána jako jeden z prostředků, jakým se Čína snaží prosadit své světové postavení.

Peking se stále pokouší udržet neutrální postoj k regionálním konfliktům, zatímco nadále usiluje o zlepšení politických vztahů v regionu. Avšak čínský neutrální postoj je stále více zpochybňován a místní státy ho kritizují. Například neochota Číny podporovat přísnější sankce vůči syrskému prezidentovi Bašáru al-Asadovi byla státy v regionu ostře kritizována (Andersen – Jiang – Sorensen 2016: 7). Čína vetovala rezoluci Rady bezpečnosti OSN, ve které vyzvala syrského prezidenta Asada, aby odstoupil v důsledku zhoršujícího se násilí v zemi. Do konce roku 2014 Čína vetovala čtyři samostatné rezoluce Rady bezpečnosti OSN, jejichž cílem bylo řešit konflikt v Sýrii. Peking odůvodnil své rozhodnutí tím, že zjevná podpora jedné strany ve sporu by vedla pouze k dalšímu zhoršení podmínek v Sýrii, ale mnoho arabských států, včetně těch v Perském zálivu, o tom nebylo zcela přesvědčeno (Singh 2016: 173). Stejně jako návrhy týkající se palestinské otázky byla i čínská iniciativa v Sýrii reakcí na násilný konflikt na Blízkém východě, avšak na rozdíl od palestinské otázky se Čína v tomto případě postavila na stranu režimu syrského prezidenta Bašára al-Asada, a to zejména kvůli obavám, že by západní mocnosti využili krizi v Sýrii ke svržení Asadova režimu. Takový akt není pouze v rozporu s ideologickým postojem Číny proti vnějším zásahům do vnitřních záležitostí států, ale také by ohrozil její politické, strategické i hospodářské zájmy. Přežití Asadova režimu je

tak v čínském zájmu. Spolu s Íránem je Sýrie považována za důležitý pilíř protiamerické fronty na Blízkém východě, a proto je důležité její přežití, pokud má Čína zájem o vyvážení americké dominance v regionu. Další obavou Číny je destabilizace regionu, kterou by případný pád Asadova režimu měl na Blízký východ, což by ohrozilo čínské zájmy (Evron 2017).

Podobně se státy v Perském zálivu vymezují proti čínsko-iránskému partnerství, neboť státy Zálivu považují Írán za hrozbu pro regionální *status quo*. Írán je však nejbližším čínským spojencem v Zálivu a oba státy jsou důležití strategičtí partneři (Singh 2016: 173). Čína je nejen nejbližším íránským obchodním partnerem, ale také významným zdrojem jeho vojenského vybavení a politické podpory. Doposud Peking úspěšně kultivoval tento vztah a zároveň posiloval diplomatické vazby s konkurenčními mocnostmi v regionu. Ale s tím, jak bude napětí v regionu stoupat, se Čína může ocitnout pod větším tlakem. Peking tak musí pečlivě balancovat mezi svými partnery, aby nenarušil křehkou rovnováhu svého působení a současně nezhoršil své vztahy s dlouhodobými strategickými partnery (včetně Íránu), zatím co bude prohlubovat vztahy s dalšími partnery (Ford – Hill 2019). Čína tak musí usilovat o rovnováhu svého působení i se svými strategickými partnery, jako je například Írán a Saúdská Arábie v Perském zálivu. Čínská strategie v Perském zálivu je tak založena na budování ekonomických vazeb se všemi regionálními státy, bez ohledu na jejich soupeření, do kterého se Čína z politického hlediska doposud zdráhala zapojit (Gurol – Scita 2020).

Perský záliv je oblastí konkurenčních zájmů, ve které jsou Írán a Saúdská Arábie dvě nejvýznamnější regionální mocnosti. Oba státy jsou pro Čínu důležitými partnery a Peking se tak snaží čelit jejich regionálnímu soupeření, neboť je pro něj důležité, aby si udržel dobré politické vztahy s oběma mocnostmi. Důležitou roli v saúdsko-iránském soupeření hraje geopolitický boj o regionální dominanci a náboženské rozdíly. Saúdská Arábie se prezentuje jako ochránce svatých míst islámu a vůdce muslimů, jeho náboženská dominance byla ale zpochybněna íránskou islámskou revolucí z roku 1979, která byla chápána

jako hrozba pro saúdskou legitimitu jakožto muslimského vůdce. Vztahy mezi Íránem a Saúdskou Arábií jsou také ovlivněny úlohou Spojených států v regionu. Islámská revoluce v Íránu změnila nejen vnitrostátní vývoj Íránu, ale také jeho vztahy se Spojenými státy, které Írán označil za hrozbu pro regionální bezpečnost. Rijád je však dlouhodobým spojencem Spojených států a jeho vztahy s Washingtonem jsou pro saúdský režim ústřední. Vztahy mezi Íránem a Saúdskou Arábií jsou tak neustále napjaté a k jejich zhoršení přispěl i vývoj íránského jaderného programu, který byl Rijádem chápán jako hrozba pro regionální stabilitu. Situace mezi státy se opět vyostřila v polovině roku 2019, kdy došlo k několika útokům na ropné tankery v Hormuzském průlivu, z čehož Spojené státy obvinily Írán. Zároveň jakékoli zhoršení vztahů mezi Saúdskou Arábií a Íránem (nebo mezi Spojenými státy a Íránem) by pro Čínu představovalo vážnou překážku při provádění iniciativy Nové hedvábné stezky v Perském zálivu (Garlick – Havlová 2020). Čína tak musí vyvažovat svoje vztahy s oběma státy. Na jedné straně se společně s Íránem vymezuje proti Spojeným státům a jejich spojencům a na druhé straně se Čína strategicky angažuje v Saúdské Arábii a dalších monarchiích Perského zálivu (Guroi – Scita 2020). Podrobněji jsou bilaterální vztahy mezi Čínou, Íránem a Saúdskou Arábií analyzovány ve třetí kapitole této práce.

Jakékoli zhoršení vztahů se svými partnery si tak Čína nemůže dovolit, neboť od nich čerpá podporu, která se týká její státní suverenity, a to například v otázce muslimské menšiny Ujgurů. Navzdory rozsáhlému odsuzování domácích politik Číny vůči muslimským menšinám, včetně internace více než milionu ujgurských muslimů v oblasti Sin-ťiang, devět arabských zemí (včetně Saúdské Arábie, Egypta a Spojených arabských emirátů) v červenci 2019 podepsaly dopis adresovaný Organizaci spojených národů, který obhajoval čínskou politiku v této záležitosti (Su – Bulos 2019). Ujgurští aktivisté z čínského regionu Sin-ťiang se ve snaze o dosažení větší míry autonomie obrátili do zahraničí, proti čemuž Peking tvrdě zakročil. V současnosti je několik statisíců až jeden milion Ujgurů vězněno v čínských internačních táborech. Dalo by se očekávat, že čínské

zacházení s Ujgury by mělo vyvolat islámskou solidaritu v zemích Blízkého východu. Zejména Saúdská Arábie se staví do pozice „vůdce“ islámského světa a ochránce všech muslimů, by proti takovému zacházení s tímto muslimským etnikem měla zasáhnout, avšak Čína je jejím důležitým partnerem a největším odběratelem ropy. Peking navíc Rijád taktéž nekárá kvůli nedodržování lidských práv na jeho území. Saúdská Arábie tak na oplátku upustila zasahování do čínských domácích záležitostí (Friedrichs 2019: 30–31). Další takové podpory se Číně dostalo i v roce 2016 od Ligy arabských států, kdy ve stejném roce došlo k prohloubení územního sporu v Jihočínském moři, jehož zdrojem jsou zásoby nerostných surovin. Organizace se postavila za Peking, který tvrdil, že konfliktní strany by měly urovnat své spory bilaterálně, bez zapojení zahraničních států nebo mezinárodních organizací (Sun 2019: 19).

Změny, ke kterým v regionu došlo po arabském jaru, jsou v Pekingu vnímány jako důležitá příležitost ke zvýšení jeho vlivu v této oblasti. Ačkoli je Čína v regionální politice stále aktivnější, ve srovnání s její přítomností v regionálním obchodu hraje v místní politice stále malou roli. Peking je neustále velice opatrný ohledně toho, jak uplatnit svůj rostoucí vliv v regionu a také do jaké míry. Stručně řečeno, role a aktivity Číny v regionální politice a bezpečnosti rostou, ale spíše z nutnosti, než v rámci jejich strategických ambicí (Andersen – Jiang – Sorensen 2016: 7). Je tak otázkou, do jaké míry má Čína v úmyslu posílit svou politickou roli v regionu a jak se bude její politické zapojení na Blízkém východě vyvíjet v budoucnu.

3 BILATERÁLNÍ VZTAHY ČÍNSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY S REGIONÁLNÍMI MOCNOSTMI NA BLÍZKÉM VÝCHODĚ

V rámci této kapitoly budu analyzovat vztahy Čínské lidové republiky s regionálními mocnostmi na Blízkém východě. V tomto regionu najdeme hned několik regionálních mocností, za které jsou nejčastěji považovány Egypt, Turecko, Írán, Saúdská Arábie, Egypt a Izrael. Tyto státy soutěží o pozici dominantní regionální mocnosti, ale zatím žádný z nich na tento status nedosáhl. V této kapitole jsem se rozhodla analyzovat bilaterální vztahy Číny s Íránskou islámskou republikou a Saúdskou Arábií, tedy regionálních mocností, které s Čínou pojí důležité politické a ekonomické vztahy. Zároveň budu v kapitole zkoumat, jak stále intenzivnější čínská přítomnost v regionu Blízkého východu ovlivňuje bilaterální vztahy s těmito mocnostmi.

Začnu analýzou vztahů mezi Čínou a Íránem, které mají dlouhou historii. Na základě názoru autora Shambaugh (2013: 86) je společná historie vztahů těchto států důležitým pozadím pro pochopení vztahů současných. Přesto, že jsou počátečním výzkumným obdobím v mé práci 90. léta 20. století, pro porozumění kontextu vývoje čínsko-iránských vztahů v úvodu kapitoly se mírně zaměřím i na minulost, konkrétně na 70. léta 20. století, kdy spolu oba státy navázaly diplomatické vztahy. Další blízkovýchodní mocností, jejíž vztahy s Čínou budu v této kapitole analyzovat, je Saúdská Arábie, která je podobně jako Írán důležitým ekonomickým, politickým a strategickým partnerem Číny. V rámci analýzy čínsko-iránských a čínsko-saúdských vztahů se také okrajově dostanu ke vztahu těchto států se Spojenými státy, neboť tyto bilaterální vztahy je třeba chápat v souvislosti s čínsko-americkými vztahy.

3.1 ČÍNSKO-ÍRÁNSKÉ BILATERÁLNÍ VZTAHY

Čínu a Írán spojuje dlouhá historie vztahů, které sahají několik století do minulosti. Diplomatické vztahy mezi Čínskou lidovou republikou a Íránem však byly navázány až v roce 1971, a to i přes značné ideologické rozdíly, jak mezi

čínskou vládou a režimem íránského šáha Rezy Pahlaví, tak i po změně íránského režimu v roce 1979, kdy v čele země stanul duchovní vůdce ajatolláh Chomejní (Lanteigne 2009: 141). Tyto vztahy byly posíleny o rok později, když během roku 1980 došlo mezi Íránem a Spojenými státy k přerušení diplomatických vztahů, což vytvořilo pro oba státy příležitost prohloubit společné hospodářské a strategické vztahy. To se prokázalo během íránsko-irácké války v 80. letech, která byla klíčovým impulsem prohlubování společných vazeb. Západní země, které do Íránu za šáhovy vlády dodávaly válečné letouny a vojenské vybavení, uvalily na Teherán zbrojní embargo. Írán byl tak nucen obrátit se na státy „východu“, aby doplnil svůj zbrojní arzenál, a to zejména na Čínu, která Íránu poskytla potřebné vojenské vybavení, které bylo pro Írán zásadní formou podpory. Peking se tak stal důležitým spojencem Teheránu.

Po ukončení války se společné vztahy zaměřily především na vývoz a dovoz ropy. Před revolucí směřoval íránský vývoz především do západní Evropy a Spojených států, po islámské revoluci se ale západní státy z íránského trhu s ropou stáhly. Hlavním odběratelem íránské ropy se tak nově stala Čína, pro kterou se Írán stal důležitým zdrojem energie, který sloužil jejímu rozvíjejícímu se průmyslu a rostoucímu obyvatelstvu (Yacoubian 2019). Čína na oplátku do Íránu exportovala ropné technologie, které Íránu umožnily zvýšit produkci ropy. Od počátku 21. století Čína také asistovala v údržbě a vylepšení svých ropných rafinérií a plynových polí a oba státy dokonce uzavřely významnou smlouvu o výstavbě nového ropného pole Yaradavan (Olimat 2013: 157). Čína se tak stala předním íránským obchodním partnerem a největším dovozcem íránské ropy. Společné vztahy těchto zemí jsou ale založeny na mnohem širší spolupráci než jen v oblasti ropy. Ta je sice skutečně jedním z důležitých rozměrů čínsko-íránského vztahu, ale je to značně zjednodušující tvrzení. Ačkoli je spolupráce v ropném a plynárenském odvětví ústředním pilířem čínsko-íránských vztahů, společné hospodářské vazby se neustále prohlubují a v průběhu minulých let se mezi Čínou a Íránem vytvořilo vícerozměrné partnerství.

Úzká spolupráce mezi Pekingem a Teheránem je patrná také na politické úrovni, neboť Čína je nejbližším politickým spojencem Íránu (Calabrese 2018). Silné hospodářské, vojenské a diplomatické vztahy Číny s Íránem lze přičíst hlavně rostoucí mezinárodní izolaci Íránské islámské republiky. Pro Teherán je Peking nejdůležitějším spojencem, na kterém se stal ekonomicky, diplomaticky a do jisté míry i vojensky závislým. Dalším důvodem je podle Harolda a Nadera (2012: 1–13) autoritativní povaha íránského a čínského režimu. Oba státy se snaží bránit legitimitu svých režimů tváří v tvář mezinárodnímu systému, který oba považují za nespravedlivý a ovládaný západními mocnostmi, především Spojenými státy, které jsou úhlavním nepřítelem Íránu, jenž považuje Čínu za potenciálního spojence proti jejich vlivu, neboť se Teherán do značné míry stal závislý na Číně jako hlavním diplomatickým ochránci režimu před vnějšími tlaky. Vztah mezi Čínou a Íránem je tak o dvou ambiciózních státech, které sdílí mnoho společných zájmů a současně také vztah dvou stejně smýšlejících a ambiciózních zemí nespokojených se současným stavem americké dominance ve světových záležitostech (Garver 2016: 180).

Taktéž se uvádí, že Čína pomohla při vývoji íránského jaderného programu, ačkoli většina této pomoci byla zaměřena na civilní využití jaderné energie (Huang 2020). Podle Harolda a Nadera (2012: 8) Čína poskytla Íránu jaderné technologie a pomohla mu v průzkumu a těžbě uranu. Čínští technici a inženýři dále sehráli důležitou roli při výcviku íránských jaderných inženýrů a při zřízení Střediska jaderného výzkumu ve městě Isfahán, které při vývoji íránského jaderného programu hrálo ústřední roli. Peking přesto jakékoliv zapojení do budování íránského jaderného programu odmítá, ačkoliv podporuje právo Teheránu k vývoji mírového jaderného programu. To vše i přesto, že nemá žádné záruky, že by Írán svůj program v budoucnu skutečně využil k mírovým účelům. Stejně zarputile Čína odmítá jakýkoli americký či izraelský zásah na íránská jaderná zařízení a taktéž odmítá sankce uvržené na Írán (Olimat 2013: 155). V Radě bezpečnosti OSN a i v dalších fórech taktéž Čína hájila íránské zájmy a

vystupovala jako hlavní zastávce Teheránu. Ta byla ale do značné míry omezená, což dokládá i schválení několika kol sankcí vůči Teheránu (Calabrese 2019).

Od roku 2006 přijala Rada bezpečnosti řadu rezolucí, v nichž požadovala, aby Írán ukončil obohacování uranu pro účely šíření jaderných zbraní. Tyto rezoluce byly postupně doplněny o omezující opatření, která měla Írán přimět, aby příslušné rezoluce plnil. Na tyto sankce se postupně nabalovaly další, unilaterálně či multilaterálně vyhlášené (BusinessInfo 2016). Čína bránila použití ekonomického nátlaku k vyřešení tohoto problému a zastávala názor, že diplomatický dialog je nejlepším způsobem, jak zabránit možné jaderné krizi. Čína tak podpořila dialog s Teheránem skrze uskupení „P5+1“, jehož členem byli stálí členové Rady bezpečnosti OSN a Německo. V dubnu 2015 pak došlo k prvnímu průlomů v diskuzi mezi Teheránem a tímto uskupením, kdy bylo zavedeno omezení pro íránský jaderný program a Teherán konečně vystoupil z mezinárodní izolace (Lanteigne 2016: 15).

Podpis jaderné dohody a její implementace v lednu 2016 dodaly čínsko-íránským vztahům nový impuls a poskytly Číně cestu k dalšímu rozšíření bilaterálních vztahů s Teheránem (Calabrese 2019). Se zrušením protíránských sankcí Peking navrhl nové obchodní a rozvojové dohody, díky kterým by se v následujících letech zvýšil objem společného obchodu (Lanteigne 2016: 15). Týden po zrušení sankcí se prezident Si Ťin-pching a jeho íránský protějšek Hasan Rúhání dohodli na rozsáhlém rozšíření obchodních vztahů a společně podepsaly necelé dvě desítky bilaterálních dohod, obchodních cílů, finančních projektů a dokument o vytvoření „komplexního strategického partnerství“ (Calabrese 2019). Oba státy se také dohodly na rozšíření společného obchodu a budování silnější spolupráce. Současně byl Írán čínskou stranou identifikován jako jedna z nejdůležitějších zemí v rámci iniciativy Nové hedvábné stezky (Vohra 2019).

O necelé dva roky později, v květnu 2018, se tyto plány zhroutily, když americký prezident Donald Trump vydal výkonný příkaz odstoupit od íránské

jaderné dohody. Americké rozhodnutí ohrozilo čínské společnosti podnikající v Íránu a zastavilo dosavadní pokrok v rozšiřování dvoustranných hospodářských vztahů, včetně spolupráce v rámci Nové hedvábné stezky (Calabrese 2019). Čína silně odmítla stažení Trumpovy administrativy z dohody a oznámila svůj záměr pokračovat v nákupu íránské ropy a vzdorovat sankcím (Ford – Hill 2019). S odstoupením od dohody byly Washingtonem na Teherán opět uvrženy ekonomické sankce, které narušily obchod s ropou mezi Pekingem a Teheránem. Čína sice zůstala největším íránským obchodním partnerem, ale její dovoz ropy ze země prudce poklesl (Huang 2020). Čína tak chránila íránskou ekonomiku před dopadem ekonomických sankcí, neboť opětovné zavedení sankcí způsobilo větší závislost Íránu na Číně (Calabrese 2019).

Sankce, které byly na Írán uvaleny, tak vedou Teherán k hledání diplomatické a zejména ekonomické podpory u Číny. Írán se také stále více obrací k Číně i za účelem podpory své armády a ochrany ekonomiky před obchodními sankcemi uvalenými Washingtonem (Huang 2020). Fulton (2019b) ale zároveň zmiňuje, že Írán potřebuje Čínu mnohem více, než Čína potřebuje Írán – jejich vztah je tak velice asymetrický. Peking je nejdůležitějším odběratelem ropy z Teheránu a největším vývozním trhem, naproti tomu pro Peking představuje Teherán až druhořadý vývozní trh. Pro Čínu je však Teherán spolehlivým zdroje ropy. Autor Calabrese (2018) zmiňuje, že Čína by se obešla i bez íránské ropy, kterou by lehce nahradila jejím dovozem z Ruska a Saúdské Arábie. Pro Čínu tak není Írán tak nepostradatelný, jako Čína pro Írán, která jej „drží nad vodou“.

I přesto je ale Írán jedním z nejstarších čínských partnerů na Blízkém východě. Čína je naopak jedním z nejspolehlivějších ekonomických, diplomatických a vojenských partnerů Teheránu. Co se týká jejich diplomatické spolupráce, pro Čínu i Írán je jejich strategické partnerství důležitým prostředkem k obcházení západních tlaků (Fulton 2019b). Teherán i Peking se vymezují proti současnému globálnímu řádu, který je ovládán Spojenými státy. Írán je také jedinou zemí v Perském zálivu, která nemá na Spojené státy vazby a

zároveň jedinou zemí v regionu, která disponuje přímou pozemní cestou do Číny. To jsou faktory, které přispívají ke snížení zranitelnosti čínských dodávek energie a také důvody, proč je Írán pro Čínu důležitým partnerem na Blízkém východě (Fontaine – Singh 2017).

3. 2 ČÍNSKO-SAÚDSKÉ BILATERÁLNÍ VZTAHY

Čínsko-saúdské vztahy nejsou tak dlouhodobé jako ty čínsko-iránské. Během studené války mezi Saúdskou Arábií a Čínou neprobíhal téměř žádný přímý obchod a diplomatické vztahy mezi oběma zeměmi byly navázány až v roce 1990. Od té doby jsou však oba státy důležitými politickými a ekonomickými partnery. To potvrzují i události posledních dvou desetiletí, kdy byly společné vztahy v roce 2008 povýšeny na strategické přátelství a v roce 2016 dokonce na komplexní strategické partnerství, tedy na nejvyšší možný stupeň v čínské hierarchii partnerství, o kterých jsem se již zmiňovala v kapitole o politických zájmech Číny na Blízkém východě.

Současné bilaterální vztahy jsou zaměřeny především na export a import energií, které hrají velmi důležitou roli. Čína je pro Saúdské království spolehlivý partner, důležitý trh pro vývoz ropy a zároveň velký investor do místní ropné infrastruktury, včetně rozvoje ropných polí Ghawar a Yanbu (Garlick – Havlová 2020). Čínsko-saúdské hospodářské vztahy však přesahují energetickou spolupráci a tyto dvě země pojí také hojné investice a obchod, který se pohybuje v miliardách dolarů. Ekonomické vazby jsou ale přesto i nadále hlavní oblastí společných bilaterálních vztahů a Čína je největším saúdským exportním trhem a největším investičním a obchodním partnerem zároveň (Ford – Hill 2019). Pro Čínu je naopak Saúdská Arábie důležitá proto, neboť ji Čína považuje za největší ekonomiku v arabském světě, která je spolehlivým politickým partnerem a dodavatelem ropy, jehož postavení je stabilní a nepodléhá mezinárodní izolaci a sankcím, na rozdíl od další čínské partnerské země v Perském zálivu – Íránu.

Současně je také Saúdská Arábie pro Čínu důležitou zemí v rámci iniciativy Nové hedvábné stezky, do níž Čína ve velkém investuje. Čínské investice v Saúdské Arábii jako součást Nové hedvábné stezky zahrnují zejména stavební projekty, budování infrastruktury a investice do společného výzkumu. Stejně tak je Peking důležitý pro Rijád. Podle slov saúdského korunního prince Mohameda bin Salmána jsou cíle čínské iniciativy Nové hedvábné stezky plně kompatibilní s jeho vizí *Saudi Vision 2030*, která si klade za cíl modernizovat Saúdskou Arábii, diverzifikovat její ekonomiku a také snížit její závislost na ropě (Garlick – Havlová 2020).

Přesto, že je energetická spolupráce i nadále středobodem čínsko-saúdských vztahů, v posledních letech se jejich spolupráce rozšířila i o politickou a bezpečnostní oblast (Calabrese 2019). Politické a diplomatické vztahy mezi oběma zeměmi se zintenzivnily po 11. září 2001, kdy se obě země připojily k americké válce proti terorismu. Další intenzity nabraly po arabském jaru, proti kterému se obě země vymezily, neboť se Saúdská Arábie obávala nestability v Perském zálivu a Čína zase vzestupu islámského extremismu v její západní provincii Sin-ťiang (Garlick – Havlová 2020).

Rozvoj saúdských bilaterálních vztahů s Čínou je také částečně způsoben sníženou americkou spotřebou saúdské ropy. Obrovská naleziště ropných břidlic a výroba břidlicové ropy ze Spojených států udělala předního světového producenta ropy a dovoz ze Saúdské Arábie tak značně klesl. Břidlicový ropný průmysl prudce snížil její závislost na dodávkách ze Saúdské Arábie, na což Rijád pragmaticky zareagoval navázáním úzkých vazeb s americkým protivníkem v regionu – Čínou (Neuhauser 2019). Saúdská Arábie tak potřebuje Čínu, aby se strategicky zajistila proti klesající západní spotřebě ropy a zmenšující se bezpečnostní roli Spojených států v regionu. Pro Rijád je stěžejní zajistit si další odběratele a Čína jakožto velký odběratel ropy je pro něj dobrá alternativa, jak čelit ekonomickému, ale i bezpečnostnímu dopadu postupného amerického stahování z regionu (Gurol – Scita 2020).

Nedávný pokrok ve vývoji vzájemných vztahů je tak způsoben snahou Saúdské Arábie diverzifikovat své mezinárodní vztahy. Ačkoliv Washington stále označuje Rijád za důležitého strategického partnera v regionu, v minulosti byl vztah mezi oběma zeměmi značně komplikovaný a poznamenaný ostrými politickými neshodami, například ohledně íránské jaderné dohody, kterou v roce 2015 uzavřely Spojené státy s Íránem (Calabrese 2019). Saúdská Arábie tak považuje Čínu za důležitou součást své zajišťovací strategie k vyvážení amerického vlivu v zemi, neboť Čína je taktéž ochotna dodávat Saudské Arábii vojenské vybavení. Společná energetická spolupráce zahrnuje také čínskou pomoc s vývojem saúdského jaderného programu, jehož hlavním účelem má být zajištění alternativního zdroje energie. Čína se také zavázala pomoci Saúdům postavit jaderné reaktory, a to na základě čínsko-saúdské dohody z roku 2016. První reaktor by měl být funkční do roku 2022 a dalších patnáct reaktorů do roku 2032. Jak již bylo řečeno, účel těchto jaderných zařízení by měl být čistě mírový, ale současně má vývoj jaderného programu také politický význam, a to při zajišťování proti íránskému jadernému programu, který je pro Saúdskou Arábii bezpečnostní hrozbou v regionu (Garlick – Havlová 2020). Monarchie v Perském zálivu, včetně Saúdské Arábie současně začínají ztrácet důvěru v americkou bezpečnostní záruku v regionu, a to například na základě mírné reakce Washingtonu na íránské útoky na ropné tankery a útoky na saúdská ropná zařízení. Tyto události přiměly Rijád, aby prohloubil bezpečnostní vazby s Čínou, a zdá se, že Peking nabírá na významu jako bezpečnostní protějšek Království. Už od října 2016 provádí Čínská lidová osvobozená armáda a saúdští vojáci společná protiteroristická cvičení v čínské západní provincii Sinfiang (Gurol – Scita 2020). V roce 2016 také Čína a Saúdská Arábie provedly společné protiteroristické cvičení, první takové společné cvičení Číny v regionu. Do Saúdské Arábie také Čína dodává vojenské vybavení, včetně ozbrojených dronů a balistických raketových systémů. A právě vývoz zbraní a přenos technologií jsou další budoucí oblastí spolupráce mezi těmito zeměmi, zvláště poté, co se americký Kongres na začátku roku 2019 pokusil v návaznosti na vraždu novináře Džamála Chášukdžího, kterou zřejmě nařídil saúdský korunní

princ Mohamed bin Salmán, zastavit prodej zbraní do Saúdské Arábie (Neuhauser 2019).

Navíc zatímco Spojené státy až donedávna nebyly ochotny prodávat Saúdům ozbrojené bezpilotní letouny UAV, Čína do této mezery na trhu vstoupila a v Království postavila továrnu na výrobu tohoto typu bezpilotních letounů. Přestože Čína z dlouhodobého hlediska není schopna zaplnit americkou mezeru v prodeji zbraní do Saúdské Arábie, podpora Pekingu ve vojenské oblasti zapadá do saúdskoarabské strategie na vybudování vojenského průmyslu a podporuje teorii, že Rijád považuje Čínu za alternativu ke Spojeným státům (Gurol – Scita 2020). Vývoz bezpilotních dronů se ve Spojených státech již dlouho řídí vnitrostátními vývozními kontrolami a omezováním šíření těchto letounů. To však nezamezilo jejich šíření, neboť omezení vývozu bezpilotních dronů ze strany Spojených států umožnilo Číně zaplnit mezeru v této poptávce a dnes těmito letouny disponuje více než 20 států na světě. Čína, která si přeje hrát větší roli na lukrativním trhu se zbraněmi na Blízkém východě, se snaží vydělat na své ochotě prodat své zbraně komukoli. Prodej zbraní je navíc součástí rostoucí čínské vojenské stopy v regionu. Ještě během roku 2018 tak Trumpova administrativa podnikla kroky k nápravě a na základě plánu *Arms Transfer Initiative* byly aktualizovány procesy pro export amerických bezpilotních letounů, včetně povolení jejich přímého komerčního prodeje. Spojené státy tak chtějí s Čínou v tomto odvětví soutěžit, neboť si uvědomily, jak je transfer zbraní důležitý nástroj zahraniční politiky (Calabrese 2019). Čína však Spojeným státům, které jsou stále hlavním dodavatelem saúdské vojenské techniky, nemůže konkurovat, neboť Peking je po Washingtonu a Moskvě až pátým největším dodavatelem vojenské techniky do Saúdské Arábie. Čínsko-saúdská vojenská spolupráce je tak i přes to, že se zvyšuje, stále poměrně nízká (Garlick – Havlová 2020).

Ačkoli Čína není schopna nahradit Spojené státy jako předního dodavatele zbraní na Blízkém východě, je to další náznak čínsko-amerického strategického soupeření v regionu. Pro Saúdy je ale stále americká přítomnost a americké

vojenské základny v regionu důležité pro jeho bezpečnost, navíc saúdský a americký obranný průmysl jsou stále značně propojeny. Pokud by tak chtěl Rijád vystoupit z partnerství se Spojenými státy, musel by nejprve najít vhodnou alternativu, která by Washington a jeho bezpečnostní záruky nahradila (Calabrese 2019). Tímto náhradníkem by mohla být Čína, avšak ta si stále dobře uvědomuje své omezené schopnosti, pokud jde o řešení politických a bezpečnostních problémů v regionu, a navíc zatím zřejmě nemá zájem zpochybňovat regionální bezpečnostní architekturu vedenou Spojenými státy (Gurol – Scita 2020). Ani navzdory svým rostoucím vojenským schopnostem by ale nebyla schopna nahradit Spojené státy jako ručitele bezpečnosti Saúdské Arábie.

4 ZÁVĚR

Cílem práce bylo zmapovat vývoj a motivy rostoucí angažovanosti Číny v regionu Blízkého východu, a také objasnit, jak její stále intenzivnější přítomnost v tomto regionu ovlivňuje bilaterální vztahy s místními – regionálními – mocnostmi. První výzkumná otázka této diplomové práce zní: Jaké má Čína zájmy na Blízkém východě a co ji motivuje v rostoucí angažovanosti v tomto regionu? Na základě analýzy čínských zájmů v regionu jsem došla k závěru, že hlavním motivem čínské zvyšující se přítomnosti v regionu Blízkého východu jsou bez pochyby její energetické zájmy, na které navazují i zájmy bezpečnostní a politické.

Energetické zájmy Číny byly hlavním motivem čínského zapojení v regionu už od 70. let 20. století, kdy Peking začal od místních států dovážet nerostné suroviny včetně ropy. Během 90. let se čínská energetická potřeba zvýšila a Čína tak byla nucena zvýšit objem dovozu z Blízkého východu, na němž se v průběhu let stávala závislá. Nyní na dodávce ropy z regionu závisí až z 50 % a podle některých prognóz by se její závislost měla stále zvyšovat. Obavy ohledně její energetické bezpečnosti tak nutí Peking začít se v regionu angažovat i bezpečnostně. Základem čínské angažovanosti jsou tak stále převážně ekonomické zájmy, každopádně postupně Čína rozšiřuje taktéž své vojenské zájmy v regionu, neboť si uvědomila, jaký vliv má Blízký východ na její bezpečnost.

Na tomto základě tak Čína začala Blízký východ vnímat jako region neoddelitelně spjatý s její vnitřní bezpečností. V regionu se Peking začal vojensky angažovat už v roce 2008 v rámci podpory protipirátské kampaně v Adenském zálivu, kam vyslal své lodě. Od této doby se čínská vojenská diplomacie na Blízkém východě neustále zvyšuje. Dalším velkým krokem v tomto směru Čína učinila v roce 2015, kdy oznámila, že v džibutském hlavním městě Džibuti vybuduje svoji první vojenskou základnu v regionu. Zřízení této základny bylo důležitým krokem a zásadním zlomem v dlouhodobé čínské

zahraničně politické praxi, neboť se jednalo o první čínské zámořské zařízení tohoto druhu. Čína rovněž v regionu zvyšuje vojenskou spolupráci a vojenská cvičení s blízkovýchodními státy, konkrétně například s Íránem, a to k zajištění bezpečnosti plavby v Hormuzském průlivu. Se státy v regionu ale Čína spolupracuje i v oblasti boje proti terorismu, extremismu a separatismu, konkrétně v roce 2016 Čína a Saúdská Arábie provedly společné protiteroristické cvičení.

Čína je tak ve svých bezpečnostních aktivitách na Blízkém východě stále aktivnější. Peking je však ve svém angažmá v regionu velmi opatrný a jeho vojenská stopa je, ačkoliv se stále zvyšuje, relativně malá. Vzhledem k nedávné sérii incidentů v Hormuzském průlivu z poloviny roku 2019, které zvýšilo napětí mezi Íránem a jeho odpůrci, by mohla být Čína nucena převzít v regionu větší bezpečnostní roli. Tomu se však Čína alespoň prozatím vyhýbá a její budoucí bezpečnostní role v regionu je tak značně nejistá. Není ale pochyb o tom, že přítomnost a vliv Číny na Blízkém východě roste a pravděpodobně bude růst i nadále. Jak Čína pokračuje v rozšiřování svých blízkovýchodních partnerství, nejspíše porostou i její strategické zájmy v regionu. Otázkou zůstává, zda se tyto rostoucí zájmy promění ve významnější vojenskou roli v regionu.

Kromě ekonomických a bezpečnostních zájmů v regionu rostou i čínské politické zájmy. S tím, jak Čína na světové scéně v posledních desetiletích roste a rozšiřuje své zájmy, se v regionu začíná angažovat i politicky, neboť změny, ke kterým v regionu došlo po arabském jaru, jsou v Pekingu vnímány jako příležitost ke zvýšení čínského vlivu v této oblasti. Zapojení Číny do izraelsko-palestinského konfliktu a občanské války v Sýrii však ukazuje, že Čína nemá v úmyslu připojit se ani na jednu stranu konfliktu a zjevně se nechce hlouběji zapojit ani do politiky v regionu. Ačkoli je Čína v regionální politice stále více aktivní, ve srovnání s její přítomností v regionálním obchodu hraje v místní politice stále malou roli. Peking je neustále velice opatrný ohledně toho, jak uplatnit svůj rostoucí vliv v regionu a do jaké míry. Je tak otázkou, do jaké míry

má Čína v úmyslu posílit svou politickou roli v regionu a jak se bude její politické zapojení na Blízkém východě vyvíjet v budoucnu.

Druhá výzkumná otázka, na níž jsem v této práci hledala odpověď, zní: Jak stále intenzivnější čínská přítomnost v regionu Blízkého východu ovlivňuje bilaterální vztahy s místními mocnostmi? Analyzovány byly vztahy mezi Čínou, Íránem a Saúdskou Arábií jakožto regionálními mocnostmi, které s Čínou pojí silné partnerství. Konkrétně s Íránem Čínu spojuje dlouhodobá spolupráce. Na Teherán Peking nahlíží jako na důležitého ekonomického, ale i politického a strategického partnera v srdci Blízkého východu. Přesto, že oba státy pojí silná energetická a ekonomická spolupráce, pro Čínu i Írán je jejich strategické partnerství důležitým prostředkem k obcházení západních tlaků. Teherán i Peking se současně společně vymezují proti současnému globálnímu řádu, který je ovládán Spojenými státy a Írán je také jedinou zemí v Perském zálivu, která nemá na Spojené státy vazby. V návaznosti na tento faktor je taktéž Peking pro Teherán nepostradatelný, neboť chrání jeho ekonomiku před dopadem amerických sankcí. Zvláště opětovné zavedení sankcí uvalených Washingtonem v roce 2018 způsobilo větší závislost Íránu na Číně, neboť tyto sankce vedou Teherán k hledání diplomatické a zejména ekonomické podpory u Číny. Rostoucí zapojení Číny v regionu tak Írán vítá, neboť sám nemá v regionu bližší spojence.

Co se týká čínsko-saúdských bilaterálních vztahů, ty jsou stejně jako čínsko-iránské vztahy zaměřeny především na export a import ropy, která hraje ve společných vztazích důležitou roli. Současně jsou ale mezi oběma zeměmi rozvíjeny také bezpečnostní a politické vztahy, neboť Saúdská Arábie považuje Čínu za důležitou součást své zajišťovací strategie k vyvážení amerického vlivu v zemi. To je způsobeno vyostřením saúdsko-amerických vztahů v návaznosti na vraždu saúdského novináře Džamála Chášukdžího nebo v návaznosti na americkou nečinnost v případě iránských útoků na saúdská ropná pole z roku 2019. Rozvoj dvoustranných vztahů s Čínou vztahů je také částečně způsoben sníženou americkou spotřebou ropy. Saúdská Arábie tak potřebuje Čínu, aby se strategicky zajistila proti klesající západní spotřebě ropy a zmenšující se

bezpečnostní roli Spojených států v regionu, a Peking je pro Rijád dobrá alternativa, jak čelit ekonomickému, ale i bezpečnostnímu dopadu amerického stahování z regionu.

Čína je taktéž ochotna dodávat Saúdské Arábii vojenské vybavení, včetně pomoci s jejím jaderným programem. Společná energetická spolupráce zahrnuje také čínskou pomoc s vývojem saúdského jaderného programu, jehož hlavním účelem má být zajištění alternativního zdroje energie. Do Saúdské Arábie také Čína dodává vojenské vybavení, včetně ozbrojených dronů a balistických raketových systémů, které Spojené státy původně odmítli Saúdům prodat. Pro Saúdskou Arábii jsou ale americká přítomnost a americké vojenské základny v regionu stále důležité pro její bezpečnost, každopádně současně Saúdi vítají čínské zvyšující se angažmá v regionu, neboť považují Čínu za důležitou součást zajišťovací strategie k vyvážení amerického vlivu v zemi. Avšak i když má Čína v regionu celou řadu svých zájmů, a regionální mocnosti její zapojení v regionu vítají, prozatím se nezdá, že by chtěla zpochybnit americkou regionální roli a zcela převzít její bezpečnostní záruky v regionu, a to i přesto, že v rámci její stále více expanzivnější zahraniční politiky posiluje svou přítomnost na Blízkém východě, například prostřednictvím budování strategických partnerství s místními státy, včetně tradičních amerických spojenců, jako jsou Izrael a Saúdská Arábie. Čína ale zatím není ochotna převzít roli bezpečnostního garanta regionu a prozatím se tak i přes své rostoucí bezpečnostní zapojení v regionu pouze schovává ve stínu Spojených států, a čerpá výhody plynoucí z jejich bezpečnostních záruk.

Jak tedy z této práce vyplývá, v regionu má Čína celou řadu zájmů, což z Blízkého východu činí geostrategicky významný region, který zaujímá přední místo v čínské zahraniční a bezpečnostní politice. Mezi hlavní čínské zájmy stále patří zájmy ekonomické a energetické, nicméně s tím, jak se zvyšuje objem čínských investic v regionu, tak rostou taktéž zájmy bezpečnostní a politické. S cílem chránit své rostoucí zájmy a usilovat o posílení mezinárodního postavení se Peking v průběhu času rozhodl pro rozšíření své regionální angažovanosti nad

rámec svých ekonomických aktivit v regionu. Bezpečnost na Blízkém východě je tak pro Čínu zcela zásadní, ať už k zajištění energetické bezpečnosti nebo zabezpečení pozemních a námořních tras Nové hedvábné stezky, které vedou skrze region. Stejně tak současně roste i politické zapojení Číny v regionu, v rámci kterého Peking v regionu konsoliduje svoji pozici. I přes to, že čínské zapojení v bezpečnostní a politické sféře není tak výrazné jako v té ekonomické, je nezpochybnitelné, že čínská stopa v regionu roste a bude nadále zajímavé sledovat, jak se bude rozšiřovat a prohlubovat v blízké budoucnosti.

5 SEZNAM ZDROJŮ A LITERATURY

ANDERSEN, Erslev L. – JIANG, Yang – SORENSEN, Camilla (2016). Introduction. In: Andersen, Erslev, Jiang, Yang, Sorensen, Camilla a kol., *China and the Challenges In Greater Middle East Conference report* (http://pure.diis.dk/ws/files/650303/China_and_the_Challenges_in_Greater_Middle_East.pdf, 15. 11. 2019).

ANDREWS-SPEED, Philip (2015). *China's Energy Needs and Energy Security* (https://www.academia.edu/20771607/Chinas_Energy_Needs_and_Energy_Security?auto=download, 12. 2. 2020).

BERMAN, Ilan (2019). China in the Middle East: Reshaping Regional Politics. *Middle East Forum* (<https://www.meforum.org/59279/ilan-berman-china-in-the-middle-east>, 12. 2. 2020).

BLECHA, Vlastimil (2006). Současná vojensko-strategická pozice Indie jako nastupující mocnosti. In: Fürst, Rudolf a kol., *Vzestup Indie a Číny: Přichází asijské století?* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů), s. 33–50.

THE BANK OF FINLAND INSTITUTE FOR ECONOMIES IN TRANSITION (BOFIT) (2020). China's oil imports set record, but uncertainty over near-term oil demand depresses oil market. 7. 2. 2020 (https://www.bofit.fi/en/monitoring/weekly/2020/vw202006_3/, 12. 4. 2020).

BRICS Policy Center (2016). *The China-Arab States Cooperation Forum (CASCF)* (<http://www.bricspolicycenter.org/en/forum-de-cooperacao-china-paises-arabes/>, 15. 11. 2019).

BURKI, Shahid J. (2017). *Rising Powers and Global Governance: Changes and Challenges for the World's Nations* (New York: Palgrave Macmillan).

BURTON, Guy (2020). China, Jerusalem and the Israeli-Palestinian Conflict. *Middle East Institute*. 20. 2. 2020 (<https://www.mei.edu/publications/china-jerusalem-and-israeli-palestinian-conflict>, 10. 3. 2020).

BUSINESSINFO (2016). Jak šel čas aneb Od sankcí k obrození vztahů s Íránem. *BusinessInfo*. 24. 2. 2016 (<https://www.businessinfo.cz/clanky/jak-sel-cas-aneb-od-sankci-k-obrozeni-vztahu-s-iranem/> 26. 2. 2020).

CALABRESE, John (2018). Sino-Iranian Relations: A multidimensional partnership. *Asia Dialogue*. 14. 6. 2018 (<https://theasiadialogue.com/2018/06/14/sino-iranian-relations-a-multidimensional-partnership/>, 8. 3. 2020).

CALABRESE, John (2019). Intersections: China and the U.S. In the Middle East. *Middle East Institute*. 18. 6. 2019 (<https://www.mei.edu/publications/intersections-china-and-us-middle-east>, 12. 2. 2020).

CHAUHAN, Priyanshi (2019). Cooperation Against Competition: India and China In The Energy Sector. *South Asian Voices*. 16. 7. 2019 (<https://southasianvoices.org/cooperation-against-competition-india-china-energy-sector/>, 13. 3. 2020).

CHUN, Kwang H. (2013). *The BRICs Superpower Challenge: Foreign and Security Policy Analysis* (Farnham: Ashgate Publishing Limited).

COHEN, Ariel (2019). Will China Replace The U. S. As The Middle East Hegemon? *Forbes*. 14. 2. 2019 (<https://www.forbes.com/sites/arielcohen/2019/02/14/will-china-replace-the-u-s-as-the-middle-east-hegemon/#90e6a6525cd1>, 12. 2. 2020).

ČUŘÍK, Jan – PTÁČKOVÁ, Jarmila (2018). Diplomacie čínsko-arabského přátelství: Čínská lidová republika a Spojené arabské emiráty. In: Klimeš, Ondřej a kol., *Kulturní diplomacie Číny a její regionální variace* (Praha: Academia), s. 191–215.

DAL, P. Emel (2019). Rising powers in international conflict management: an introduction. *Taylor & Francis Online*. 15. 2. 2019

(<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01436597.2018.1503048>, 12. 1. 2020).

DE SWIELANDE, Tanguy S. (2012). From Emerging Power to Superpower: A Long Way to Go? In: Renard, Thomas – Biscop, Sven eds., *The European Union and Emerging Powers In the 21st Century: How Europe Can Shape a New Global Order* (Farnham: Ashgate), s. 3–19.

DREYFUSS, Leah – KARLIN, Mara (2019). All That Xi Wants: China Attempts to Ace Bases Overseas. *Global China* (https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2019/09/FP_20190930_china_basing_karlin_dreyfuss.pdf, 13. 1. 2020).

ELNAGGAR, Yasser (2020). China's Growing Role In The Middle East. *Middle East Institute*. 9. 1. 2020 (<https://www.mei.edu/publications/chinas-growing-role-middle-east>, 12. 1. 2020).

EVRON, Yoram (2017). *Chinas Diplomatic Initiatives in the Middle East: The Quest for a Great-Power Role In The Region* (https://www.researchgate.net/publication/287798200_Chinas_diplomatic_initiatives_in_the_Middle_East_The_quest_for_a_great-power_role_in_the_region, 12. 2. 2020).

FONTAINE, Richard – SINGH, Michael (2017). Is America No Longer the Middle East's Greatest Power? *National Interest*. 15. 2. 2017 (<https://nationalinterest.org/feature/america-no-longer-the-middle-east-greatest-power-19461>, 13. 1. 2020).

FORD, Lindsey – HILL, Max (2019). China's Evolving Ties With the Middle East. *Asia Society Policy Institute*. 8. 8. 2019 (<https://asiasociety.org/asias-new-pivot/china>, 20. 2. 2020).

FRIEDRICHS, Jorg (2019). *Explaining China's Popularity in the Middle East and Africa*

(https://www.researchgate.net/publication/332148810_Explaining_China's_Popularity_in_the_Middle_East_and_Africa, 6. 1. 2020).

FULTON, Jonathan (2019a). China's challenge to US dominance in the Middle East. In: Lons, Camille ed., *China's Great Game in the Middle East* (https://www.researchgate.net/publication/336870424_China's_Challenge_to_US_Dominance_in_the_Middle_East), s. 10–17.

FULTON, Jonathan (2019b). After Aramco attacks, China's Middle East interests are at stake. *Atlantic Council*. 20. 9. 2019 (<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/iransource/after-aramco-attacks-chinas-middle-east-interests-are-at-stake/>, 30. 1. 2020).

GARLICK, Jeremy – HAVLOVÁ, Radka (2020). China's "Belt and Road" Economic Diplomacy in the Persian Gulf: Strategic Hedging amidst Saudi–Iranian Regional Rivalry. *Journal of Current Chinese Affairs* (<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1868102619898706>, 12. 2. 2020).

GARVER, John W. (2016). China and Iran: Expanding Cooperation under Conditions of US Domination. In: Horesh, Niv ed., *Toward Well-Oiled Relations? China's Presence in the Middle East Following the Arab Spring* (Houndmills: Palgrave Macmillan), s. 180–205.

GRATIUS, Susanne (2008). The international arena and emerging powers: stabilising or destabilising forces? *Fundación para las Relaciones Internacionales y el Diálogo Exterior* (https://www.researchgate.net/publication/228386802_The_international_arena_and_emerging_powers_stabilising_or_destabilising_forces, 2. 1. 2020).

GREER, Lucille (2019). China Should Broker Peace Between Saudi Arabia and Iran. *The Diplomat*. 24. 9. 2019 (<https://thediplomat.com/2019/09/china-should-broker-peace-between-saudi-arabia-and-iran/>, 11. 3. 2020).

GUROL, Julia – SCITA, Jacopo (2020). China's Persian Gulf strategy: Keep Tehran and Riyadh content. *Atlantic Council*. 24. 1. 2020

(<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/chinas-persian-gulf-strategy-keep-tehran-and-riyadh-content/>, 10. 3. 2020).

HAROLD, Scott – NADER, Alireza (2012). China and Iran Economic, Political, and Military Relations. *RAND Center for Middle East Public Policy* (https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/occasional_papers/2012/RAND_O P351.pdf, 5. 3. 2020).

HARPER, Jo (2019). Have the BRICS hit a wall?. *DW*. 13. 11. 2019 (<https://www.dw.com/en/have-the-brics-hit-a-wall/a-51182058>, 13. 3. 2020).

HOLSTI, K. J. (1964). The Concept of Power in the Study of International Relations. *Background* 7 (4), s. 179–194.

HOULDEN, Gordon – ZAAMOUT, Nouredin A. (2019). *New Great Power Engages with the Middle East: China's Middle East Balancing Approach* (<https://cloudfront.ualberta.ca/-/media/china/media-gallery/research/occasional-papers/mena.pdf>, 15. 11. 2019).

HUANG, Kristin (2020). China and Iran: a relationship built on trade, weapons and oil. *South China Morning Post*. 9. 1. 2020 (<https://www.scmp.com/news/china/military/article/3045253/china-and-iran-relationship-built-trade-weapons-and-oil>, 2. 3. 2020).

HURLEY, John – MORRIS, Scott – PORTELANCE, Gailyn (2018). Examining the Debt Implications of the Belt and Road Initiative from a Policy Perspective. *Center For Global Development* (<https://www.cgdev.org/sites/default/files/examining-debt-implications-belt-and-road-initiative-policy-perspective.pdf>, 25. 1. 2020).

HURRELL, Andrew (2006). Hegemony, liberalism and global order: what space for would-be great powers? *International Affairs* 82 (1), s. 1–19.

JIADONG, Zhang (2016). China-Middle East Relations: New Challenges and New Approaches. In: Andersen, Erslev, Jiang, Yang, Sorensen, Camilla a kol.,

China and the Challenges In Greater Middle East Conference report (https://pure.diiis.dk/ws/files/650303/China_and_the_Challenges_in_Greater_Middle_East.pdf), s. 22–26.

JINGLIE, Wang (2013). Reflection on the Relations Between China and the Middle East. In: Guang, Yang ed., *China-Middle East Relations: Review and Analysis* (United Kingdom: Paths International Ltd.), s. 1–12.

JOHANSSON, Peter – PARK, Seung Ho – WILSON, William (2011). Guest post: the rising soft power of the emerging world. *Financial Times*. 19. 12. 2011 (<https://www.ft.com/content/ba8a1b02-1253-30b8-8fb7-f0a7f8b2f08a>, 12. 1. 2020).

JORDAAN, Eduard (2003). *The Concept of a Middle Power in International Relations: Distinguishing between Emerging and Traditional Middle Powers* (https://ink.library.smu.edu.sg/soss_research/394/, 12. 1. 2020).

KAMRAVA, Jon B. (2018). The China Model and The Middle East. In: Reardon-Anderson, James ed., *The Red Star and the Crescent: China and the Middle East* (New York: Oxford University Press), s. 37–58.

KAZEMI, Abbas Varij – CHEN, Xiangming (2014). *China and the Middle East: More than Oil* (https://www.researchgate.net/publication/277816073_China_and_the_Middle_East_More_Than_Oil, 16. 2. 2020).

KEMP, Geoffrey (2010). *The East Moves West: India, China, and Asia's Growing Presence in the Middle East* (Washington D.C.: Brookings Institution Press).

KENTON, Will (2019). MINTs (Mexico, Indonesia, Nigeria, Turkey). *Investopedia*. 11. 9. 2019 (<https://www.investopedia.com/terms/m/mints-mexico-indonesia-nigeria-turkey.asp>, 12. 3. 2020).

KLIMEŠ, Ondřej (2017). Kultura ve službách diktatury. *Sinopsis*. 27. 2. 2017 (<https://sinopsis.cz/kultura-ve-sluzbach-diktatury/>, 13. 3. 2020).

LANTEIGNE, Marc (2009). *Chinese Foreign Policy: An Introduction* (London: Routledge).

LANTEIGNE, Marc (2016). China's Diplomacy in the Gulf Region: Energy and (In)security. In: Andersen, Erslev, Jiang, Yang, Sorensen, Camilla a kol., *China and the Challenges In Greater Middle East Conference report* (http://pure.diis.dk/ws/files/650303/China_and_the_Challenges_in_Greater_Middle_East.pdf, 15. 11. 2019), s. 10–16.

LÄTT, Jeanne – ÖZTÜRK, Asiye (2009). Change, power, and responsibility: Emerging powers as new partners for global structural policy. *German Development Institute*. 9. 2. 2009 (https://www.die-gdi.de/uploads/media/Column_Laett.OEztuerk_09.02.2009.pdf, 15. 12. 2019).

LIN, Christina (2017). The Belt and Road and China's Long-term Visions in the Middle East. *Institut für Strategie-Politik-Sicherheits und Wirtschaftsberatung* (<https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/ISPSW-512%20Lin.pdf>, 16. 2. 2020).

LONS, Camille (2019). China's evolving role in the Middle East. In: China's Great Game in the Middle East. In: Lons, Camille ed., *China's Great Game in the Middle East* (https://www.researchgate.net/publication/336870424_China's_Challenge_to_US_Dominance_in_the_Middle_East), s. 2–10.

LYALL, Nicholas (2019). China in the Middle East: Past, Present, and Future. *The Diplomat*. 16. 2. 2019 (<https://thediplomat.com/2019/02/china-in-the-middle-east-past-present-and-future/>, 15. 11. 2019).

MCGANN, James (2019). The Emerging Powers. In: McGann, James ed., *Think Tanks, Foreign Policy and the Emerging Powers* (Palgrave Macmillan), s. 79–102.

- MCGANN, James – LAZAROU, Elena (2019). Think Tanks and the Foreign Policy Challenges Facing the Emerging Powers. In: McGann, James ed., *Think Tanks, Foreign Policy and the Emerging Powers* (Palgrave Macmillan), s. 3–16.
- MILLER, Manjari C. (2016). The Role of Beliefs in Identifying Rising Powers. *The Chinese Journal of International Politics* 9 (2), s. 211–238.
- MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA (MFAPRC) (2016). *China's Arab Policy Paper*. 13. 1. 2016 (https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1331683.shtml, 12. 2. 2020).
- MORGENTHAU, Hans (1949). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace* (New York: Alfred A. Knopf).
- NEUHAUSER, Alan (2019). Saudi Arabia's Pivot to Asia. *USNews*. 23. 8. 2019. (<https://www.usnews.com/news/the-report/articles/2019-08-23/saudi-arabia-longtime-us-ally-builds-ties-with-china>, 12. 3. 2020).
- NIKL, Miroslav (1976). *Politika Čínské lidové republiky vůči zemím Blízkého a Středního východu a Afriky* (Praha: Orientální ústav ČSAV).
- NOLTE, Detlef (2010). How to compare regional powers: analytical concepts and research topics. *Review of International Studies* (36), s. 881–901.
- NYE, Joseph S. (2002). *The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone* (New York: Oxford University Press).
- NYE, Joseph S. (2004). *Soft power: the means to success in world politics* (New York: Public Affairs).
- OBSERVATORY OF ECONOMIC COMPLEXITY (OEC) (2017). *Where does China import Petroleum Gas from? (2017)* (https://oec.world/en/visualize/tree_map/hs92/import/chn/show/2711/2017/, 18. 2. 2020).

ODINTSOV, Nikita (2017). Energetický sektor a bezpečnost regionu Blízkého východu a severní Afriky. In: Tichý, Lukáš a kol., *Terorismus a energetika na Blízkém východě a v severní Africe, dopady pro EU a ČR* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů), s. 51–70.

OLIMAT, Muhamad S. (2013). *China and the Middle East: From Silk Road to Arab Spring* (London: Routledge).

OLIMAT, Muhamad S. (2014). *China and the Middle East Since World War II: A Bilateral Approach* (Lanham: Lexington Books).

PANDA, Ankit (2014). Reflecting on China's Five Principles, 60 Years Later. *The Diplomat*. 26. 6. 2014 (<https://thediplomat.com/2014/06/reflecting-on-chinas-five-principles-60-years-later/>, 14. 12. 2019).

PERLEZ, Jane – BUCKLEY, Chris (2015). China Retools Its Military With a First Overseas Outpost in Djibouti. *The New York Times*. 26. 11. 2015 (<https://www.nytimes.com/2015/11/27/world/asia/china-military-presence-djibouti-africa.html>, 14. 1. 2020).

PETHIYAGODA, Kadira (2017). India's shifting role in the Middle East. *BROOKINGS*. 28. 4. 2017 (<https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2017/04/28/indias-shifting-role-in-the-middle-east/>, 14. 1. 2020).

RENARD, Thomas (2012). A Multipolar World In The Making. In: Renard, Thomas, Biscop, Sven eds., *The European Union and Emerging Powers In the 21st Century: How Europe Can Shape a New Global Order* (Farnham: Ashgate), s. 41–59.

SCOBELL, Andrew (2018a). China's Search for Security in the Greater Middle East. In: Reardon-Anderson, James ed., *The Red Star and the Crescent: China and the Middle East* (New York: Oxford University Press), s. 13–35.

SCOBELL, Andrew (2018b). Why the Middle East Matters to China? In: Ehteshami, Anoushiravan, Horesh, Niv eds., *China's Presence in the Middle*

East: The Implications of the One Belt, One Road Initiative (New York: Routledge), s. 9–23.

SHAMBAUGH, David (2013). *China Goes Global: The Partial Power* (Oxford: Oxford University Press).

SINGH, Michael (2016). Chinese Policy in the Middle East in the Wake of the Arab Uprisings. In: Horesh, Niv ed., *Toward Well-Oiled Relations? China's Presence in the Middle East Following the Arab Spring* (Houndmills: Palgrave Macmillan), s.162–179.

SMITH STEGEN, Karen (2015). Understanding China's Global Energy Strategy (https://www.academia.edu/30854005/Understanding_Chinas_Global_Energy_Strategy, 16. 1. 2020).

STEUNKEL, Oliver (2015). *The BRICS and the Future of Global Order* (Lenham: Lexington Books).

SU, Alice – BULOS, Nabih (2019). China deepens ties to Middle East as Trump downsizes U.S. role. *LA Times*. 17. 12. 2019 (<https://www.latimes.com/world-nation/story/2019-12-17/china-pivots-to-middle-east-as-trump-downsizes-u-s-role>, 3. 3. 2020).

SUN, Degang (2018). China's Military Relations With the Middle East. In: Reardon-Anderson, James ed., *The Red Star and the Crescent: China and the Middle East* (New York: Oxford University Press), s. 83–102.

SUN, Degang (2019). China's approach to the Middle East: Development before democracy. In: Lons, Camille ed., *China's Great Game in the Middle East* (https://www.researchgate.net/publication/336870424_China's_Challenge_to_US_Dominance_in_the_Middle_East), s. 17–25.

ŠANC, David (2014). Tradiční a nastupující mocnosti po skončení studené války. In: Piknerová, Linda, Šanc, David a kol., *Nové mocnosti globálního Jihu*:

Čína, Indie, Brazílie, Jihoafrická republika a Indonésie v mezinárodním systému (Praha: Dokořán), s. 37–51.

TANK, Pinar (2012). The concept of “rising powers”. *NOREF Policy Brief* (<https://www.files.ethz.ch/isn/146521/aa7c23bf5887ab060f1af737a39a000a.pdf>, 12. 12. 2019).

THE GUARDIAN (2019). China will build string of military bases around world, says Pentagon. *The Guardian*. 3. 5. 2019 (<https://www.theguardian.com/world/2019/may/03/china-will-build-string-of-military-bases-around-world-says-pentagon>, 15. 1. 2020).

THE STATE COUNCIL THE PEOPLE’S REPUBLIC OF CHINA (SCPRC) (2015). *China’s Military Strategy* (http://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2015/05/27/content_281475115610833.htm, 22. 1. 2020).

TIEZZI, Shannon (2014). China Seeks Expanded Role in Middle East. *The Diplomat*. 4. 6. 2014 (<https://thediplomat.com/2014/06/china-seeks-expanded-role-in-middle-east/>, 15. 11. 2019).

VOHRA, Anchal (2019). Iran Is Scaring Off Its Friends, Too. *Foreign Policy*. 17. 5. 2019 (<https://foreignpolicy.com/2019/05/17/iran-is-scaring-off-its-friends-too/>, 11. 3. 2020).

WATANABE, Lisa (2019). The Middle East and China’s Belt and Road Initiative. *CSS Analyses in Security Policy*. (<https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/CSSAnalyse254-EN.pdf>, 18. 2. 2019).

YACOUBIAN, Alex (2019). Iran's Increasing Reliance on China. *The Iran Primer*. 3. 12. 2019 (<https://iranprimer.usip.org/blog/2019/sep/11/irans-increasing-reliance-china>, 6. 3. 2020).

10 RESUMÉ

This Master's thesis deals with the foreign policy of the People's Republic of China in the Middle East. The main goal of this thesis is to analyse the interests and causes of the growing engagement of the Asian rising power in this region. The theoretical part of the thesis consists of the concept of rising powers, which is used as a recognition of the rising influence of nations, which have steadily increased their presence in global affairs. China is one of those nations and the drive to become a great power reflects in Chinese foreign policy, even in the Middle East.

The next chapter deals with China's interests and causes of its growing engagement in the region. The main fields of interest are economic, energetic, security, and political interests. The main cause of the growing Chinese engagement in the region is its energy interests, because of China's needs to secure its oil security. Contemporarily, China imports roughly about 50 % of oil from the Middle East and this number is about to rise steadily. Another cause of China's growing presence in the Middle East is its security concerns. In order to secure its large investments in the region and its energy imports from the region, Beijing strengthened its military and security role in the region and its neighbourhood. The last cause of China's presence in the region is its political interests. In order to strengthen its role in the region, China has been establishing close relationships and partnerships with the countries in the region in order to strengthen its position in the Middle East.

The third chapter deals with China's relationship with local regional powers – Iran and Saudi Arabia. Surprisingly, both Iran and Saudi Arabia welcome Chinese involvement in the region and both of those regional powers see China as an alternative to the presence of United States in the region.